

Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Rapportering av användningen av anslag 1:12 under 2015



Havs- och vattenmyndigheten
Datum: 2016-04-18

Ansvarig utgivare: Ingemar Berglund
Omslagsfoto: Håkan Carlstrand

Havs- och vattenmyndigheten
Box 11 930, 404 39 Göteborg
www.havochvatten.se

Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Rapportering av användningen av anslag 1:12 under 2015

Havs- och vattenmyndighetens rapport 2016-04-18

Förord

Anslag 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö är ett viktigt instrument för att uppnå Sveriges havs- och vattenanknutna miljömål. Anslaget är omfattande och stödjer många skilda verksamheter och aktiviteter. Därav har vi valt att redovisa användningen av anslaget utifrån olika perspektiv.

Vi hoppas att vi på detta sätt kan ge svar på de frågor som olika intressenter kan ha, om inte så kontakta oss gärna så kan kompletterande information fås.

Anslaget omfattning och komplexitet ger också en bakgrund till att förändringar i anslaget nyttjade kan förändras med ett långsiktigt perspektiv. Vi ger i denna återslagning en bild av hur förändringen är planerad och hur utfallet för senaste året blivit.

Göteborg 18 april 2016

Björn Sjöberg

MEDELSANVÄNDNING ANSLAG 1:12	9
FÖRVALTNINGSOMRÅDE VATTEN	16
FÖRVALTNINGSOMRÅDE HAV	18
FÖRVALTNINGSOMRÅDE FISK	20
SYSSELSÄTTNINGSEFFEKTER ANSLAG 1:12 GETT UPPHOV TILL	22
Länsstyrelserna.....	22
Övriga mottagare	24
Indirekta sysselsättningseffekter	25
INSATSER OCH ÅTGÄRDER FÖR ATT FÖRBÄTTRA, BEVARA, PLANERA, RESTAURERA OCH SKYDDA HAVS- OCH VATTENMILJÖER (VILLKOR 1)	26
LIFE	27
Pågående LIFE-projekt.....	28
Särskilda Åtgärdsprojekt	29
Åtgärdsprogram för hotade arter	32
SLU Akvatiska resurser – datainsamling och rådgivning utifrån HaV:s kunskapsbehov	34
Länsstyrelsernas övriga arbete med stöd av villkor 1	36
Övriga bidrag och uppdrag med stöd av villkor 1	37
Bidrag till BSAP-fonden.....	37
Bidrag till Stockholms universitet	38
Bidrag till Sjöfartsverket.....	38
ARBETE ENLIGT HAVSMILJÖ-FÖRORDNINGEN (VILLKOR 2)	39
Bidrag till länsstyrelserna för arbete enligt havsmiljöförordningen	40
KALKNING AV SJÖAR OCH VATTENDRAG (VILLKOR 3)	41
FISKEVÅRD (VILLKOR 4)	44
Åtgärder	46
Exempel på projekt som fått stöd till fiskevård	46
HAVSPLANERING (VILLKOR 5)	47
VATTENFÖRVALTNING (VILLKOR 6).....	48
Åtgärdsprogram.....	51
Förvaltningsplan.....	52
Kartläggning och statusklassning.....	52
Övervakningsprogram	53

Miljökvalitetsnormer	54
Rapportering.....	55
Övergripande	55
Övrigt.....	55
Bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, SMHI.....	56
Kartläggning och analys	56
Bidrag till Sveriges geologiska undersökning, SGU.....	58
Föreskrifter, vägledningar, etc.....	58
Kartläggning och analys	59
Vattentäktsarkivet	59
Bidrag till VattenInformationsSystemSverige (VISS)	60
 LOKALA VATTENVÅRDSPROJEKT, LOVA (VILLKOR 7)	62
LOVA 2015.....	62
Resultat och miljöeffekter av genomförda LOVA-projekt.....	67
Medfinansiering.....	68
LOVA och miljömål	69
Samhällsnytta	70
 HAVSMILJÖINSTITUTET (VILLKOR 8).....	71
 UTVECKLING AV SELEKTIVA REDSKAP (VILLKOR 9)	72
 AVANCERAD RENING AV AVLOPPSVATTEN (VILLKOR 10)	74
Beviljade projekt 2015	75
Läkemedel och organiska miljöföroreningar till kretsloppet	75
Fullskalig rening av miljöföroreningar	75
Systemförslag för rening av läkemedelsrester och andra prioriterade svårnedbrytbara ämnen.....	75
Utvärdering av avancerad rening av avloppsvatten i fullskala	75
Rening av svårnedbrytbara föroreningar i avloppsvatten	75
 INTERNATIONELLA FISKESEKRETARIATET FISH (VILLKOR 11).....	76
 UTVECKLING OCH MÖJLIGHETER.....	78
Utveckling av länsstyrelsebidraget	78
Behov av översyn av förordningar kopplade till anslaget.....	78
Medfinansiering.....	78
Projektkatalog för inspiration och tydlighet kring anslagets användande	79
System för att följa upp anslagets effekter under utveckling.....	79

Medelsanvändning anslag 1:12

Budgetposter	Villkor högst enligt RB, tkr	Förbrukning ¹ , tkr	Andel av anslag 1:12
Villkor 1 i RB, Insatser och åtgärder för att förbättra, bevara, planera, restaurera och skydda havs- och vattenmiljöer		241 244	35 %
Villkor 2 i RB, Arbete enligt havsmiljöförordningen		17 486	3 %
Villkor 3 i RB, Kalkning av sjöar och vattendrag		163 166	24 %
Villkor 4 i RB, Stöd till fiskevården		22 739	3 %
Villkor 5 i RB, Havsplanering		4 620	1 %
Villkor 6 i RB, Förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön	154 800	149 578 ²	22 %
- Varav bidrag till länsstyrelserna enligt den fördelningsnyckel som använts tidigare	116 800	Se not. 2	
- Bidrag till de länsstyrelser som är vattenmyndigheter inkl. 6 000 tkr till VISS	17 000	Se not. 2	
- Varav bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	15 000	15 000	2 %
- Varav bidrag till Sveriges geologiska undersökning	6 000	6 000	1 %
Villkor 7 i RB, Bidrag till lokala vattenvårdsprojekt, LOVA	75 000	56 554	8 %
Villkor 8 i RB, Havsmiljöinstitutet	10 000	10 000	1 %
Villkor 9 i RB, Utveckling av selektiva redskap	10 000	9 176	1 %
Villkor 10 i RB, Avancerad rening av avloppsvatten	10 000	10 000	1 %
Villkor 11 i RB, Bidrag till Internationella fiskesekretariatet, FISH	2 000	2 000	0,3 %
Återbetalda och förbrukade medel		-14 616	
Total förbrukning		701 180³	100 %

¹ Förbrukade medel inom det samlade bidraget till länsstyrelserna inom villkor 1, 2, 3, 4, 6 och 7 är i tabellen delvis baserade på en prognos från länsstyrelserna. Faktisk förbrukning redovisas under respektive villkor.

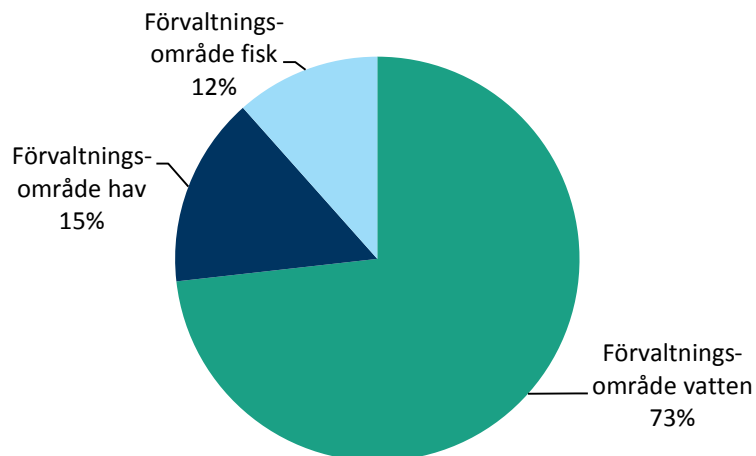
² Högsta belopp som tas i anspråk för länsstyrelsernas arbete med vattenförvaltning är 127 000 tkr. Total redovisad förbrukning inom vattenförvaltning är 124 107 tkr. Vattenmyndigheterna har redovisat en samlad förbrukning på 50 973 tkr, se tabell 34.

³ Se sidan 15.

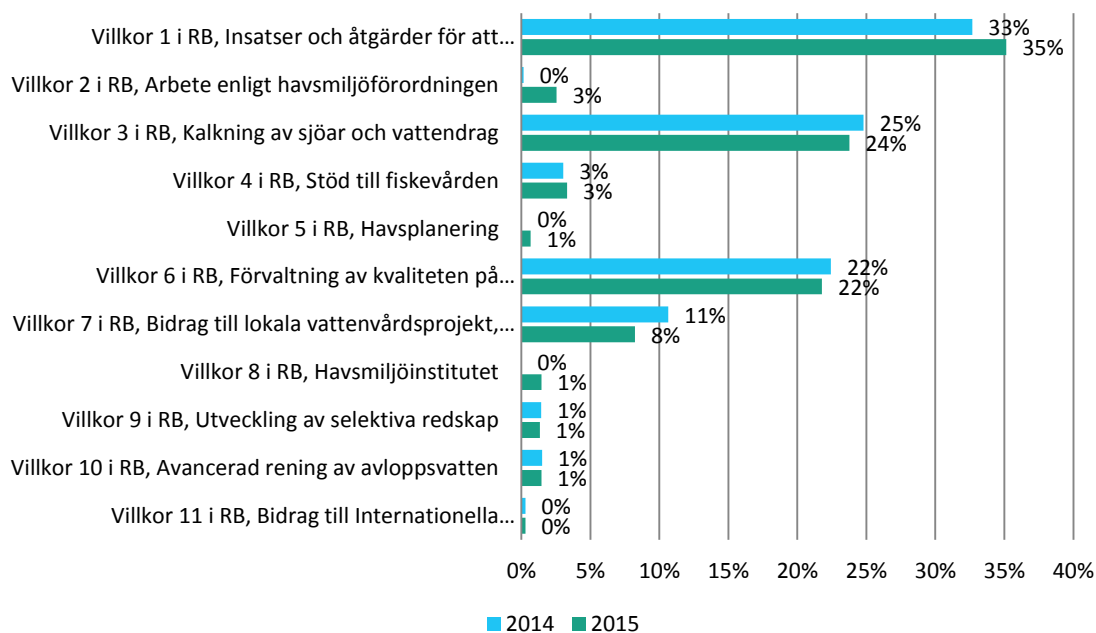
Anslag 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö omfattade 686 565 tkr år 2015. Av dessa har 686 564 tkr fördelats. Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har under 2015 återkrävt 14 616 tkr i oförbrukade medel från tidigare år och återanvänt dessa till nya beslut.

I rapporten presenteras hur anslag 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö, fortsättningsvis benämnt anslag 1:12, har använts. Inledningsvis presenteras hur anslag 1:12 har använts inom HaV:s tre förvaltningsområden; vattenförvaltning, havsförvaltning och fiskförvaltning sammantaget, följt av en mer detaljerad redogörelse för hur anslag 1:12 har använts per respektive förvaltningsområde. Därefter redovisas en bedömning av vilka sysselsättningseffekter som användningen av anslag 1:12 har gett upphov till. Slutligen presenteras och analyseras användningen per villkor i HaV:s regleringsbrev för 2015.

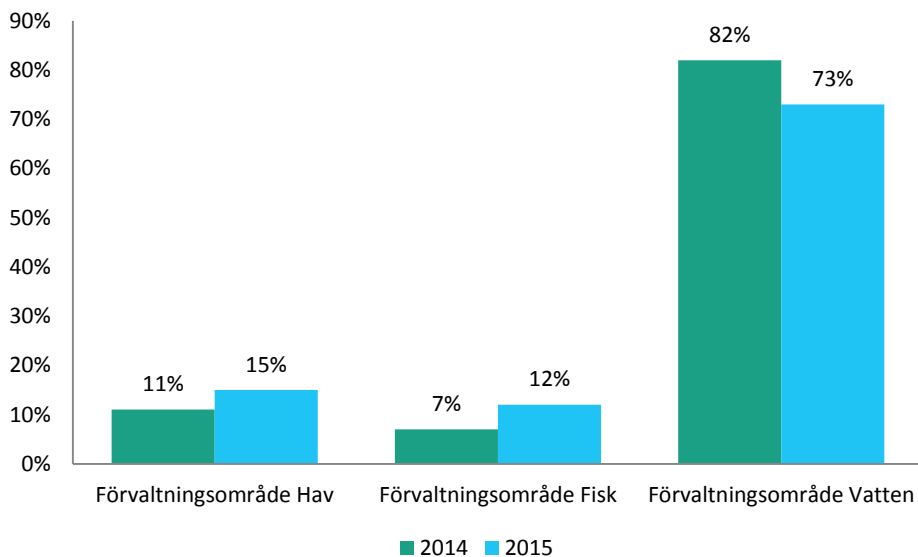
Underlaget i rapporten baseras huvudsakligen på redovisning från myndighetens ekonomisystem, prognoser över förbrukade medel från länsstyrelserna och ekonomiska redovisningar från länsstyrelsernas ekonomisystem. Därutöver har rapporten kompletterats med resultat- och ekonomiska redovisningar från övriga mottagare av bidrag och uppdrag utifrån krav och villkor i regleringsbrev och förordningar.



Figur 1. Procentuell fördelning av förbrukade medel per förvaltningsområde 2015.



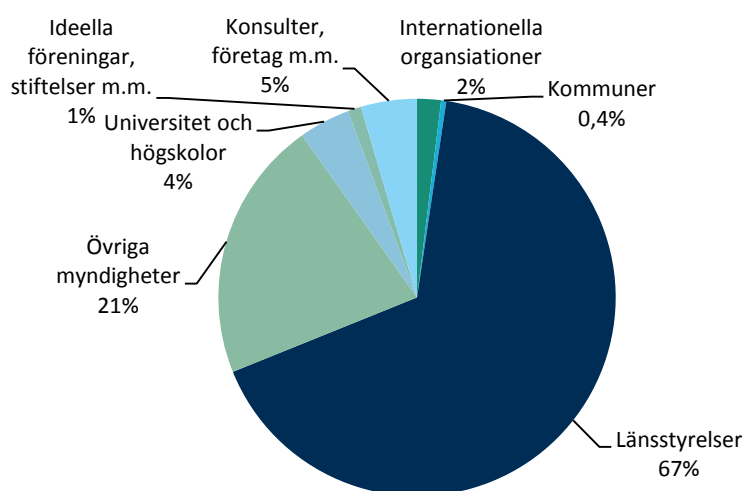
Figur 2. Procentuell fördelning av förbrukade medel inom anslag 1:12 per villkor. Jämförelse mellan 2014 och 2015 års medel.



Figur 3. Procentuell fördelning av bidrag och uppdrag från anslag 1:12 per förvaltningsområde. Jämförelse mellan 2014 och 2015.

Tabell 1. Förbrukade medel 2015 fördelat på bidrag och uppdrag per förvaltningsområde. Redovisat i tusental kronor.

	Förvaltningsområde vatten	Förvaltningsområde hav	Förvaltningsområde fisk	Summa	Andel
Uppdrag	30 613	26 902	22 569	80 085	12 %
Bidrag	472 099	77 520	56 861	606 479	88 %
Summa	502 712	104 422	79 430	686 564	100 %

**Figur 4. Procentuell fördelning av förbrukade medel per mottagare av bidrag och uppdrag inom samtliga förvaltningsområden.**

De största enskilda mottagarna av bidrag och uppdrag från anslag 1:12 under 2015 var:

- Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, 90 586 tkr
- Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 67 487 tkr
- Länsstyrelsen i Skåne län, 37 335 tkr
- Länsstyrelsen i Värmlands län, 35 956 tkr
- Länsstyrelsen i Västerbottens län, 30 201 tkr

För övriga mottagare av bidrag och uppdrag, se tabell 2 och 3.

Tabell 2. Utbetalt bidrag till länsstyrelserna för arbete med vattenförvaltning, havsförvaltning, kalkning, fiskevård, åtgärdsprogram för hotade arter, lokala vattenvårdsprojekt, LOVA samt åtgärdsarbete för havs- och vattenmiljön, övriga bidrag samt uppdrag. Sorterat efter totalsumma. Redovisat i tusental kronor.

Länsstyrelse	Samlat bidrag till länsstyrelserna 2015	Enskilda bidrag	Uppdrag	Summa	Andel av 1:12
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	58 391	8 613	483	67 487	10 %
Länsstyrelsen i Skåne län	24 364	12 811	160	37 335	5 %
Länsstyrelsen i Värmlands län	35 956	0	0	35 956	5 %
Länsstyrelsen i Västerbottens län	25 452	4 025	724	30 201	4 %
Länsstyrelsen i Västernorrlands län	23 809	6 123	100	30 032	4 %
Länsstyrelsen i Jönköpings län	20 772	6 142	2 878	29 792	4 %
Länsstyrelsen i Kalmar län	23 544	5 300	755	29 599	4 %
Länsstyrelsen i Norrbottens län	17 217	6 290	0	23 507	3 %
Länsstyrelsen i Hallands län	20 691	1 700	100	22 491	3 %
Länsstyrelsen i Jämtlands län	15 668	3 334	0	19 002	3 %
Länsstyrelsen i Västmanlands län	17 278	835	0	18 113	3 %
Länsstyrelsen i Dalarnas län	15 077	2 100	0	17 177	3 %
Länsstyrelsen i Stockholms län	14 115	2 713	0	16 828	2 %
Länsstyrelsen i Kronobergs län	15 544	200	105	15 849	2 %
Länsstyrelsen i Östergötlands län	11 115	2 999	0	14 114	2 %
Länsstyrelsen i Gävleborgs län	8 379	4 234	0	12 613	2 %
Länsstyrelsen i Blekinge län	9 765	1 450	0	11 215	2 %
Länsstyrelsen i Södermanlands län	7 384	2 482	130	9 996	1 %
Länsstyrelsen i Örebro län	9 000	685	277	9 962	1 %
Länsstyrelsen i Gotlands län	4 902	3 111	0	8 013	1 %
Länsstyrelsen i Uppsala län	6 577	500	80	7 157	1 %
	385 000	75 646	5 793	466 439	68 %

Tabell 3. De 15 största mottagarna av bidrag och uppdrag utöver länsstyrelserna inom samtliga förvaltningsområden. Redovisat i tusental kronor.

Mottagare	Bidrag	Uppdrag	Summa	Andel av 1:12
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU	58 809	31 777	90 586	13 %
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, SMHI	23 500	4 024	27 524	4 %
Göteborgs universitet inkl. bidrag till Havsmiljöinstitutet	12 475	3 964	16 439	2 %
Nordic Environment Finance Corporation (NEFCO)/Nordic Investment Bank (NIB)	12 000	0	12 000	2 %
Sveriges geologiska undersökning, SGU	9 500	23	9 523	1 %
Stockholms universitet	4 500	2 731	7 231	1 %
Sjöfartsverket	7 000	0	7 000	1 %
AquaBiota Water Research	150	4 194	4 344	1 %
Havs- och vattenmyndigheten	0	3 919	3 919	1 %
Umeå universitet	2 996	760	3 756	1 %
IVL Svenska Miljöinstitutet AB	2 760	511	3 271	0,5 %
Totalförsvarets Forskningsinstitut	2 133	706	2 839	0,4 %
Sweden Water Research AB	2 568	0	2 568	0,4 %
Fiskesekretariatet, FISH	2 000	0	2 000	0,3 %
Lantmäteriverket	0	2 000	2 000	0,3 %

HaV har återkrävt 14 616 tkr i oförbrukade medel från bidragsmottagarna, beviljade 2015 och tidigare år, och återanvänt dessa medel till nya beslut för att förstärka det samlade bidraget till länsstyrelserna, marint områdesskydd, en extra satsning på att miljöanpassa vattenkraften och ytterligare satsningar på enskilda avlopp.

Sedan 2014 har myndigheten tillämpat en konsekvent princip att återkräva oförbrukade medel hos bidragsmottagarna vilket har inneburit att återbetalning av medel till HaV har ökat.

Tabell 4. Återbetalda medel 2015. Redovisat i tusental kronor.

Mottagare	Belopp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU	-3 184
Länsstyrelsen i Hallands län	-2 543
Länsstyrelsen i Värmlands län	-2 158
Länsstyrelsen i Skåne län	-1 192
Länsstyrelsen i Dalarnas län	-1 128
Länsstyrelsen i Stockholms län	-529
Länsstyrelsen i Västmanlands län	-515
Länsstyrelsen i Gotlands län	-457
Länsstyrelsen i Södermanlands län	-456
Länsstyrelsen i Kronobergs län	-425
Naturhistoriska riksmuseet	-374
Länsstyrelsen i Västerbottens län	-369
Länsstyrelsen i Västernorrlands län	-345
Länsstyrelsen i Norrbottens län	-238
Länsstyrelsen i Gävleborgs län	-202
Elforsk AB	-178
Sveriges geologiska undersökning, SGU	-137
Länsstyrelsen i Uppsala län	-131
Åf-Technology AB	-50
Länsstyrelsen i Jönköpings län	-6
Summa	-14 616

Förvaltningsområde vatten

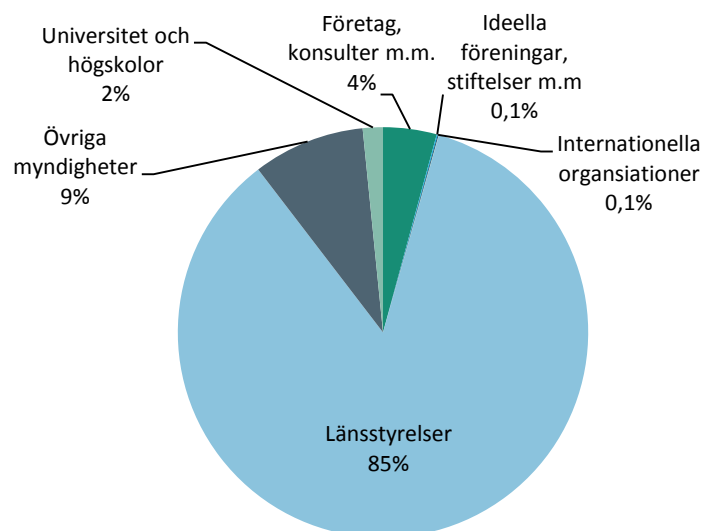
Nedan redovisas hur medel från anslag 1:12 har använts inom förvaltningsområde vatten och de utgifter som avser arbete med sjöar, vattendrag och kustvatten förutom fiskförvaltning. Eftersom myndighetens tre förvaltningsområden överlappar finns flertalet projekt som beviljats medel från anslag 1:12 som bidrar till åtgärder inom mer än ett förvaltningsområde.

Tabell 5. Förbrukade medel fördelat på bidrag och uppdrag inom förvaltningsområde vatten. Redovisat i tusental kronor.

	Förbrukning förvaltningsområde vatten	Andel
Bidrag	472 099	94 %
Uppdrag	30 613	6 %
Summa	502 712	100 %

Tabell 6. De 15 största mottagarna av bidrag och uppdrag inom förvaltningsområde vatten. Redovisat i tusental kronor.

Mottagare	Bidrag	Uppdrag	Summa
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	62 591	209	62 800
Länsstyrelsen i Värmlands län	35 956	0	35 956
Länsstyrelsen i Skåne län	32 675	100	32 775
Länsstyrelsen i Kalmar län	28 844	755	29 599
Länsstyrelsen i Västerbottens län	28 707	563	29 270
Länsstyrelsen i Jönköpings län	26 567	2 178	28 745
Länsstyrelsen i Västernorrlands län	26 109	100	26 209
Länsstyrelsen i Hallands län	22 391	100	22 491
Länsstyrelsen i Norrbottens län	19 667	0	19 667
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU	8 628	10 458	19 086
Länsstyrelsen i Jämtlands län	19 002	0	19 002
Länsstyrelsen i Västmanlands län	18 113	0	18 113
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, SMHI	15 100	855	15 955
Länsstyrelsen i Kronobergs län	15 744	105	15 849
Länsstyrelsen i Dalarnas län	15 677	0	15 677



Figur 5. Procentuell fördelning av förbrukade medel per mottagare av bidrag och uppdrag inom förvaltningsområde vatten.

Tabell 7. Myndighetens förbrukade medel per enhet inom förvaltningsområde vatten. Redovisat i tusental kronor.

Enhet	Förbrukning	Andel av 1:12
Enheten för havsplanering och maritima frågor - Inklusive samlat bidrag till länsstyrelserna	415 661	61 %
Havs- och vattenmiljöenheten - Inklusive havsmiljö- och vattendirektiven och arbete med regionala konventioner	31 080	5 %
Enheten för miljöprövning och miljötillsyn	21 927	3 %
Enheten för biologisk mångfald	12 677	2 %
Enheten för forskning och miljömål	9 261	1 %
Enheten för miljöövervakning	8 400	1 %
Kommunikationsenheten	2 948	0 %
Sektion systemutveckling	758	0 %
Avdelningen för havs- och vattenförvaltning	1	0 %
Summa förvaltningsområde vatten	502 712	73 %
Av anslag 1:12 totalt	686 564	100 %

Förvaltningsområde hav

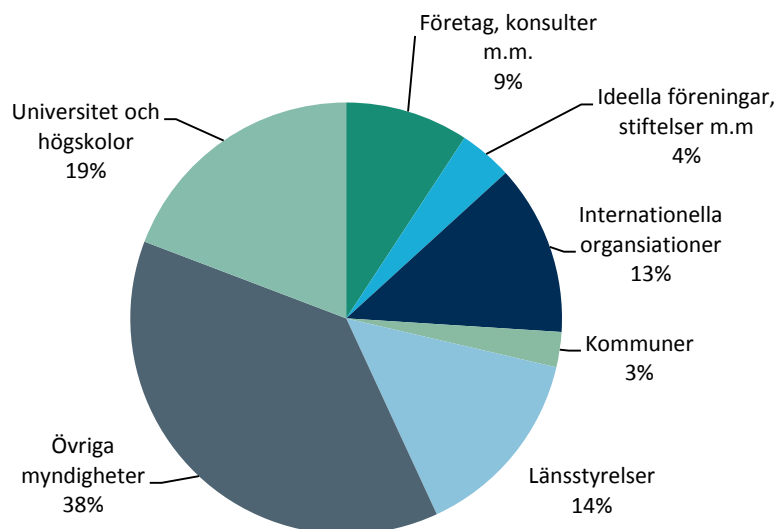
Nedan redovisas hur medel från anslag 1:12 har använts inom förvaltningsområde hav och de utgifter som avser arbete med havsområden. Eftersom myndighetens tre förvaltningsområden överlappar finns flertalet projekt som beviljats medel från anslag 1:12 som bidrar till åtgärder inom mer än ett förvaltningsområde.

Tabell 8. Förbrukade medel fördelat på bidrag och uppdrag inom förvaltningsområde hav. Redovisat i tusental kronor.

	Förbrukning förvaltningsområde hav	Andel
Bidrag	77 520	74 %
Uppdrag	26 902	26 %
Summa	104 422	100 %

Tabell 9. De 10 största mottagarna av bidrag och uppdrag inom förvaltningsområde hav. Redovisat i tusental kronor.

Mottagare	Bidrag	Uppdrag	Summa
Göteborgs universitet, inkl. bidrag till Havsmiljöinstitutet	12 400	2 452	14 852
Nordic Environment Finance Corporation (NEFCO)/Nordic Investment Bank (NIB)	12 000	0	12 000
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, SMHI	8 400	3 169	11 569
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU	6 238	3 405	9 643
Sjöfartsverket	7 000	0	7 000
Stockholms universitet	4 500	559	5 059
Havs- och vattenmyndigheten	0	3 919	3 919
Länsstyrelsen i Västernorrlands län	3 640	0	3 640
Sveriges geologiska undersökning, SGU	3 500	0	3 500
AquaBiota Water Research	0	3 195	3 195



Figur 6. Procentuell fördelning av förbrukade medel per mottagare av bidrag och uppdrag inom förvaltningsområde hav.

Tabell 10. Myndighetens förbrukade medel per enhet inom förvaltningsområde hav. Redovisat i tusental kronor.

Enhet	Förbrukning	Andel av 1:12
Enheten för havsplanering och maritima frågor	48 816	7 %
Enheten för forskning och miljömål	19 785	3 %
Enheten för miljöövervakning	18 849	3 %
Havs- och vattenmiljöenheten	9 235	1 %
Enheten för biologisk mångfald	5 663	1 %
Internationella enheten	762	0 %
Sektion systemutveckling	528	0 %
Kommunikationsenheten	500	0 %
Enheten för miljöprövning och miljötillsyn	159	0 %
Enheten för fiskreglering	113	0 %
Avdelningen för havs- och vattenförvaltning	9	0 %
Juridiska enheten	2	0 %
Summa förvaltningsområde hav	104 422	15 %
Av anslag 1:12 totalt	686 564	100 %

Förvaltningsområde fisk

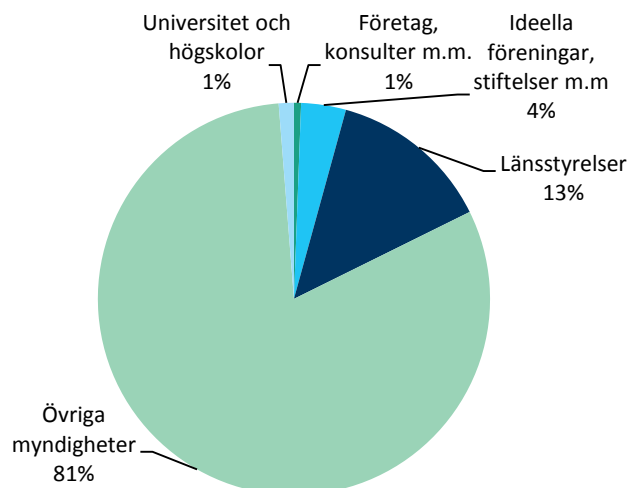
Nedan redovisas hur medel från anslag 1:12 har använts inom förvaltningsområde fisk och de utgifter som avser arbete med fiskförvaltning. Eftersom myndighetens tre förvaltningsområden överlappar finns flertalet projekt som beviljats medel från anslag 1:12 som bidrar till åtgärder inom mer än ett förvaltningsområde.

Tabell 11. Förbrukade medel fördelat på bidrag och uppdrag inom förvaltningsområde fisk. Redovisat i tusental kronor.

	Förbrukning förvaltningsområde fisk	Andel
Bidrag	56 861	72 %
Uppdrag	22 569	28 %
Summa	79 430	100 %

Tabell 12. De 10 största mottagarna av bidrag och uppdrag inom förvaltningsområde fisk. Redovisat i tusental kronor.

Mottagare	Bidrag	Uppdrag	Summa
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU	43 943	17 914	61 857
Länsstyrelsen i Norrbottens län	2 740	0	2 740
Länsstyrelsen i Skåne län	2 500	0	2 500
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	2 413	0	2 413
Internationella Fiskesekretariatet, FISH	2 000	0	2 000
Länsstyrelsen i Dalarnas län	1 500	0	1 500
Statistiska centralbyrån	0	1 320	1 320
Europeiska Kommissionen	0	938	938
Länsstyrelsen i Jönköpings län	0	700	700
Göteborgs universitet	50	540	590
Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund	450	0	450



Figur 7. Procentuell fördelning av förbrukade medel per mottagare av bidrag och uppdrag inom förvaltningsområde fisk.

Tabell 13. Myndighetens förbrukade medel per enhet inom förvaltningsområde fisk. Redovisat i tusental kronor.

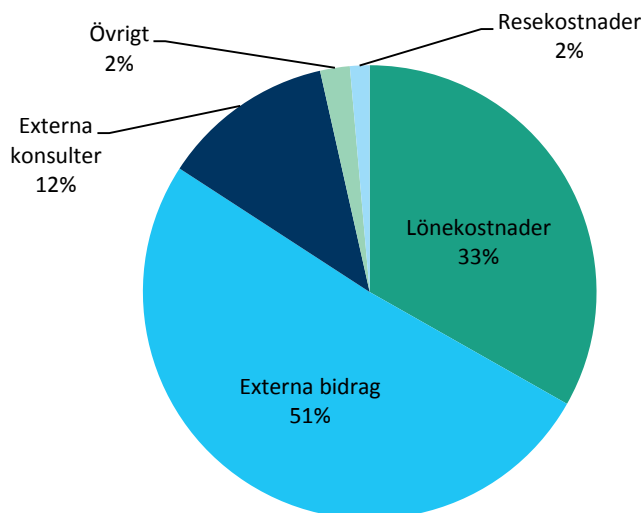
Enhet	Förbrukning	Andel av 1:12
Enheten för miljöövervakning	35 397	5 %
Enheten för forskning och miljömål	26 942	4 %
Enheten för fiskreglering	8 010	1 %
Enheten för havsplanering och maritima frågor	4 726	1 %
Enheten för biologisk mångfald	3 182	0 %
Enheten för miljöprovning och miljötillsyn	736	0 %
Sektion systemutveckling	431	0 %
Internationella enheten	6	0 %
Summa förvaltningsområde fisk	79 430	12 %
Av anslag 1:12 totalt	686 564	100 %

Sysselsättningseffekter anslag 1:12 gett upphov till

Det anslagsfinansierade åtgärdsarbete som sker inom ramen för anslag 1:12 innebär en rad olika samhällsnyttor med positiva effekter gällande ekosystemtjänster, förbättrad vattenkvalité med därtill direkta och indirekta sysselsättningseffekter. I nuläget har vi endast möjlighet att presentera sysselsättningseffekter från de anslagsmedel som betalas ut till länsstyrelserna och ytterligare ett antal andra offentliga aktörer. Under 2016 fortskrider arbetet med att vidareutveckla rutiner för uppföljning av anslaget och metoder för ytterligare analys av både direkta- och indirekta sysselsättningseffekter. Målsättningen är att kunna ge en grundligare redovisning av de sysselsättningseffekter anslag 1:12 ger upphov till i kommande års återrapporteringar av anslaget.

Länsstyrelserna

I sin återrapportering till HaV har länsstyrelserna angivit antal arbetade timmar och personalkostnader för arbete under anslag 1:12 (inklusive samlat bidrag till länsstyrelserna, bidrag till särskilda åtgärdsprojekt, VISS och övriga bidrag och uppdrag från anslag 1:12). De har även redovisat externa konsultkostnader och utbetalda bidrag med stöd av anslaget.



Figur 8. Procentuell fördelning per av länsstyrelsernas användning av anslag 1:12 fördelat per kostnadsslag.

Den del av anslaget som finansierar lönekostnader på länsstyrelserna (33 %) har under 2015 gett sysselsättning motsvarande 328 000 arbetstimmar eller cirka 171 årsarbetskrafter fördelat på de 21 länsstyrelserna (se tabell 14). Detta arbete omfattar bland annat bidragsadministration, planering, inventering, samverkan och provtagningar, men även eget åtgärdsarbete inom länen genom genomförande av vattenförvaltningsåtgärder.

Tabell 14. Direkta sysselsättningseffekter hos länsstyrelserna som anslag 1:12 gett upphov till under 2015.

Länsstyrelse	Redovisade lönekostnader, tkr	Redovisade arbetade timmar	Årsarbetskrafter ¹
Länsstyrelsen i Blekinge län	3 580	7 469	3,9
Länsstyrelsen i Dalarnas län	4 319	8 935	4,7
Länsstyrelsen i Gotlands län	3 187	6 794	3,5
Länsstyrelsen i Gävleborgs län	3 054	7 772	4,0
Länsstyrelsen i Hallands län	3 957	9 330	4,9
Länsstyrelsen i Jämtlands län	6 493	14 630	7,6
Länsstyrelsen i Jönköpings län	6 722	14 779	7,7
Länsstyrelsen i Kalmar län	12 764	24 613	12,8
Länsstyrelsen i Kronobergs län	4 193	10 268	5,3
Länsstyrelsen i Norrbottens län	15 369	34 613	18,0
Länsstyrelsen i Skåne län	8 393	16 236	8,5
Länsstyrelsen i Stockholms län	6 645	11 852	6,2
Länsstyrelsen i Södermanlands län	3 115	6 670	3,5
Länsstyrelsen i Uppsala län	3 116	6 519	3,4
Länsstyrelsen i Värmlands län	5 533	11 150	5,8
Länsstyrelsen i Västerbottens län	8 241	19 394	10,1
Länsstyrelsen i Västernorrlands län	14 488	31 229	16,3
Länsstyrelsen i Västmanlands län	11 410	21 550	11,2
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	24 522	47 583	24,8
Länsstyrelsen i Örebro län	3 730	8076	4,2
Länsstyrelsen i Östergötlands län	3 621	8484	4,4
Summa	156 451	327 946	170,8

¹ Årsarbetstiden för en heltidsanställning beräknas schablonmässigt vara 1 920 timmar.

Den största andelen av länsstyrelsernas bidrag (63 %) har använts till externa bidrag och till externa konsulter, medel som stimulerar konkret åtgärdsarbete och ger sysselsättning på både lokal och regional nivå. För detta arbete saknas

konkreta siffror men det rör sig om arbetstillfällen i både kommuner och hos konsulter och entreprenörer i form av olika uppdrag.

Länsstyrelserna har bland annat anlitat konsulter för analyser, utförande av fiskevårdande åtgärder, vattenprovtagningar samt transport och spridning av kalk. Dessutom har ett antal säsongsarbetare anställts för elfiske och biologiska provtagningar som under året.

Bidrag som fiskevårdsmedel, LOVA och kalkningsbidrag ger arbetstillfällen till konsulter (exempelvis vårmarskalkkonsulter och kalkentreprenörer) samt lokala företagare som utför åtgärdsarbete (grävmaskinister, transportörer).

Övriga mottagare

Utöver länsstyrelserna är de största mottagarna av bidrag och uppdrag andra myndigheter och offentliga organisationer, vilket ger direkt sysselsättning hos mottagarna genom att finansiera delar av deras verksamhet. I nuläget har vi inte möjlighet att presentera sysselsättningseffekter hos samtliga mottagare, utan endast ett urval av de största mottagarna.

Tabell 15. Uppskattning av direkta sysselsättningseffekter 2015 som medel från anslag 1:12 gett upphov till hos övriga mottagare av bidrag och uppdrag.

	Lönekostnad, tkr	Arbetade timmar	Årsarbetskrafter ²
SLU	22 180	44 360 ¹	23,1
SMHI	12 464	24 928 ¹	13,0
SGU	6 378	12 756 ¹	6,6
HMI	5 719	13 268	6,9
Sjöfartsverket	6 295	12 590 ¹	6,6
FISH	1 352	2 704 ¹	1,4
Summa	54 388	110 606	57,6

¹ Vid beräkningen av antalet arbetade timmar har en timlönkostnad på 500kr/tim. använts

² Årsarbetstiden för en heltidsanställning beräknas schablonmässigt vara 1 920 timmar.

Utifrån slutrapporter och ekonomiska redovisningar från mottagarna har direkta sysselsättningseffekter kunnat uppmätas. I de fall mottagarna inte redovisat antal arbetade timmar har beräkningar utifrån redovisade löne- och personalkostnader använts för att uppskatta vilka direkta sysselsättningseffekter bidrag från anslag 1:12 gett upphov till hos dessa aktörer (se tabell 15).

Medel från anslag 1:12 har hos dessa mottagare främst gått till lönekostnader och inte till fysiska åtgärder i miljön. Arbetet omfattar bland annat analyser,

kartläggningar och syntesverksamhet inom havs- och vattenmiljöområdet, förstudier, uppföljningar, samt framtagande av underlag och rapporter som HaV haft behov av. En närmare beskrivning av mottagarnas arbete med stöd av anslag 1:12 presenteras i senare delar av rapporten.

Indirekta sysselsättningseffekter

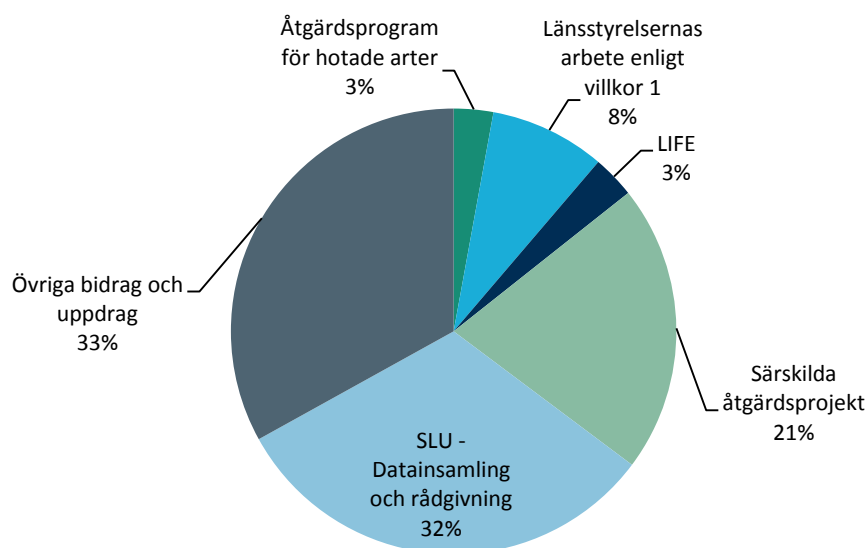
Det faktiska åtgärdsarbetet som utförs med stöd av anslag 1:12 innebär således direkta sysselsättningseffekter via utförande av förbättringar och återställning av havs- och vattenmiljön. Effekterna av dessa insatser innebär förbättrad vattenkvalitet och rikare fiskbestånd i sjöar och vattendrag, vilket skapar förutsättningar för långsiktiga indirekta sysselsättningseffekter genom ökad sysselsättning inom friluft-, turism- och besöksnäringen.

Ett exempel på hur bidrag från anslag 1:12 ger upphov till mer långsiktiga sysselsättningseffekter är LOVA-projekt på Gotland som genom algskörd på stränder syftar till att minska näringstillförseln av kväve och fosfor till Östersjön. Utöver de positiva miljöeffekterna ger algskörden mer badvänliga stränder och i längden positiva effekter på besöks- och turismnäringen. Dessutom skapas arbetstillfällen när algerna transporteras och återomsätts inom jordbruket.

De faktiskt planerade och utförda åtgärdsarbete kan således anses ge direkta sysselsättningseffekter på kortsikt, medan effekterna av åtgärderna med hänsyn till bättre havs- och vattenmiljö på sikt har skapat förutsättningar för ökad sysselsättning inom turism och besöksnäring inom fiske- och naturmiljö. Såsom en länsstyrelse noterar att de avser starta "... projekt med fokus på restaurering av vattendrag med det långsiktiga målet att skapa arbetstillfällen i skärgården vad gäller fisketurism".

Insatser och åtgärder för att förbättra, bevara, planera, restaurera och skydda havs- och vattenmiljöer (villkor 1)

Anslagsposten får användas för utgifter för insatser och åtgärder för att förbättra, bevara, planera, restaurera och skydda havs- och vattenmiljöer. Anslagsposten får användas för statsbidrag, medfinansiering av EU-medel, medlemskap i internationella organisationer samt för utvärdering av ovan angivna insatser och åtgärder.



Figur 9. Procentuell fördelning av förbrukade medel inom villkor 1.

LIFE

Ett effektivt sätt att öka takten i det vattenrelaterade åtgärdsarbetet är att skapa förutsättningar för olika intressenter att söka stöd från EU:s olika fonder genom att ge stöd i ansökningsfasen och garantera medfinansiering. På så vis skapas långsiktighet i åtgärdsarbetet samtidigt som samverkan mellan lokala, regionala och nationella aktörer stimuleras. De nationella medlen växlas också upp med hjälp av EU-medel vilket ger ökade resurser till åtgärdsarbetet. Att göra en insats inom detta område just nu passar särskilt bra då flera EU-program inleder nya programperioder 2014, däribland LIFE, Landsbygdsprogrammet liksom de nya regionala strukturstödsprogrammen.

LIFE är av särskilt intresse. Det nya LIFE-programmet för perioden 2014-2020 har nyligen startats. Totalt avsätts 3,4 miljarder euro, cirka 32 miljarder kronor för åren 2014-2020. Medfinansieringsgraden har ökat från EU och ligger i det nya programmet på 60 %. Programmet är indelat i två delar, klimat och miljö. Det svenska intresset för programmet är stort. Ministerrådet lanserar en ny typ av projekt som kallas integrerade projekt. De ska vara storskaliga och utgå ifrån en regional eller nationell plan eller strategi. Det är också krav på att projekten samfinansieras och har minst en annan finansieringskälla än LIFE-bidraget.

En bedömning är att utnyttjandet av LIFE kommer att öka om långsiktigt stöd finns för ansökningar och medfinansiering. I dag stödjer HaV tre åtgärdsinriktade vattenprojekt inom LIFE med sammanlagd drygt 4 800 tkr årligen. Myndigheten får årligen in 10-15 ansökningar om skivastöd. Bedömningen är att HaV:s strategi för att stödja fler ansökningar för arbete med projektansökan och möjligheter till medfinansiering ökat intresset för vattenrelaterade LIFE-projekt.

Tabell 16. Beviljade bidrag 2015 med syfte att ta fram ansökan till LIFE. Redovisat i tusental kronor.

Mottagare	Belopp
Länsstyrelsen i Kronobergs län	200
Hushållningssällskapet Värmland	150
Länsstyrelsen i Västmanlands län	150
Länsstyrelsen i Västerbottens län	100
Länsstyrelsen i Norrbottens län	150
IVL, Svenska Miljöinstitutet	150
AquaBiota Water Research	150
Länsstyrelsen i Jönköpings län	67
Summa	1 117

Tabell 17. LIFE-projekt finansierade av anslag 1:12, projektägare och förbrukade medel per projekt. Redovisat i tusental kronor.

Projekt	Mottagare	Projektavslut	Förbrukning 2015
SAMBAH	AquaBiota Water Research	2015	583
MARMONI	AquaBiota Water Research	2015	151
MARMONI	Sveriges geologiska undersökning	2015	23
BIAS	Totalförvarets forskningsinstitut	2016	2 083
UC4LIFE	Länsstyrelsen i Skåne län	2016	1 271
Triple Lakes	Länsstyrelsen i Jämtlands län	2018	1 894
Good stream	Hushållningssällskapet Halland	2019	947
Summa			6 951

Pågående LIFE-projekt

- *UC4LIFE* (The thick shelled river mussel (*Unio crassus*) brings LIFE+ back to rivers) syftar till att förbättra vattenkvalitet och gynna den biologiska mångfalden i tolv sydsvenska åar. Den hotade tjockskaliga målar-musslan (*Unio crassus*) är känslig för miljöstörningar och utgör projektets symbol. Åtgärder som genomförs är bland annat att skapa fria vandringsvägar genom utrivning av vandringshinder, åar återfår ett ringlande lopp genom så kallad återmeandering, livsmiljöer restaureras genom att nytt bottensubstrat i form av sand och grus tillförs botten på ån, samt att kantzoner planteras med träd. Projektet är ett samarbete mellan fem länsstyrelser, centrala myndigheter och universitet och pågår mellan 2012 och 2016.
- *Life Triple Lakes* är ett LIFE-projekt som syftar till att förbättra vattnet och miljöerna i och kring sjöarna Revsundssjön, Locknesjön och Näkten. Projektet startades upp under sommaren 2014 och kommer att pågå under fem år. Det övergripande målet med projektet är att utveckla en modell för hur man kan arbeta med vattenvård.
- *Life-GoodStream* leds av Hushållningssällskapet i Halland. Life-GoodStream kommer att arbeta tillsammans med markägare för att höja ett vattendrags status till god ekologisk status. Projektet syftar också till att minska översvämningar i tätorterna i den nedre delen av avrinningsområdet. Samtidigt kommer projektet att gynna den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet genom kostnadseffektiva, innovativa, teknikoberoende och platsspecifika åtgärder.

Särskilda Åtgärdsprojekt

Under 2014 inleddes en riktad satsning inom anslag 1:12 för att stimulera länsstyrelsernas lokala åtgärdsarbete. 24 särskilda åtgärdsprojekt, varav 14 fleråriga och 10 ettåriga, beviljades bidrag om totalt 40 000 tkr.

Under 2015 fortsatte satsningen. I budgeten reserverades 14 000 tkr och ytterligare 24 projekt beviljades bidrag. Urvalet av nya projekt hade utgångspunkt i prioriterade fokusområden såsom biologisk mångfald i rinnande vatten, Östersjön och reglering av fiske i skyddade områden.

Utöver detta gjordes en särskild satsning om cirka 10 000 tkr för att stärka förutsättningarna för arbete med akvatiskt områdesskydd. Syftet med denna riktade satsning var att bidra till att Sverige når etappmålet för akvatiskt områdesskydd.

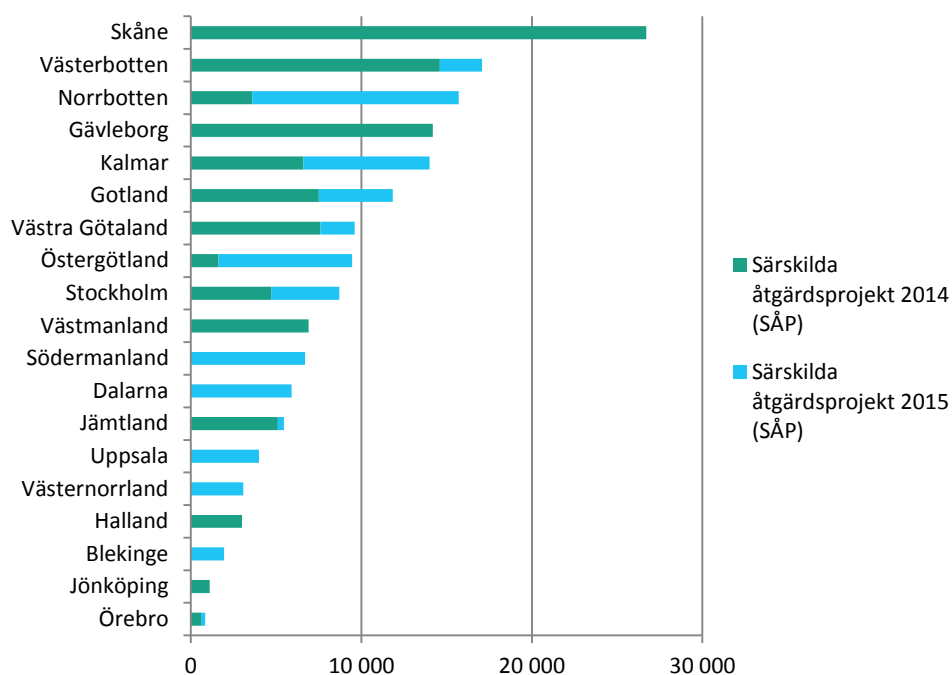
Tabell 18. Förbrukade medel 2015 för länsstyrelsernas särskilda åtgärdsprojekt beslutade 2014 och 2015. Redovisat i tusental kronor.

Beslutsår	Förbrukning 2015
2014	28 124
2015	23 004
Summa	51 128

Under 2015 förbrukades totalt 51 128 tkr, varav 28 124 tkr beslutats under 2014 och belastar bemyndigandet.

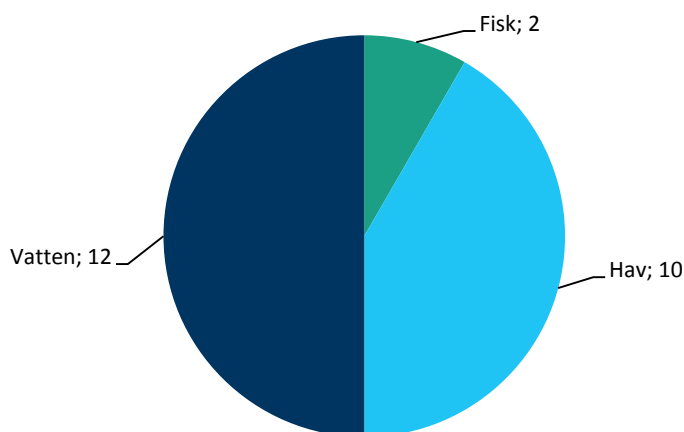
2014 års beslutade projekt omfattar 103 800 tkr. 2015 års projekt omfattar 62 400 tkr. Detta innebär att totalt 166 000 tkr från anslag 1:12 avsatts för 48 särskilda åtgärdsprojekt som pågår mellan 2014 och 2018.

Större och fleråriga projekt har bland annat genomförts i Skåne avseende jordbruksrelaterade åtgärder med fokus på övergödning och biologisk mångfald, samt åtgärder i Helgåns avrinningsområde för att uppnå god ekologisk status och en bättre miljösituation i Hanöbukten, se figur 10. Större satsningar genomförs även i norra Sverige, exempelvis återställning av flottledspåverkade miljöer i Lögdeälven och Sävarån, två lax- och havsöringsvatten. Detta restaureringsarbete syftar till att vattendragen ska återfå ett så naturligt fungerande ekosystem som möjligt och inkluderar även utveckling av älvsvisa laxförvaltningsplaner.



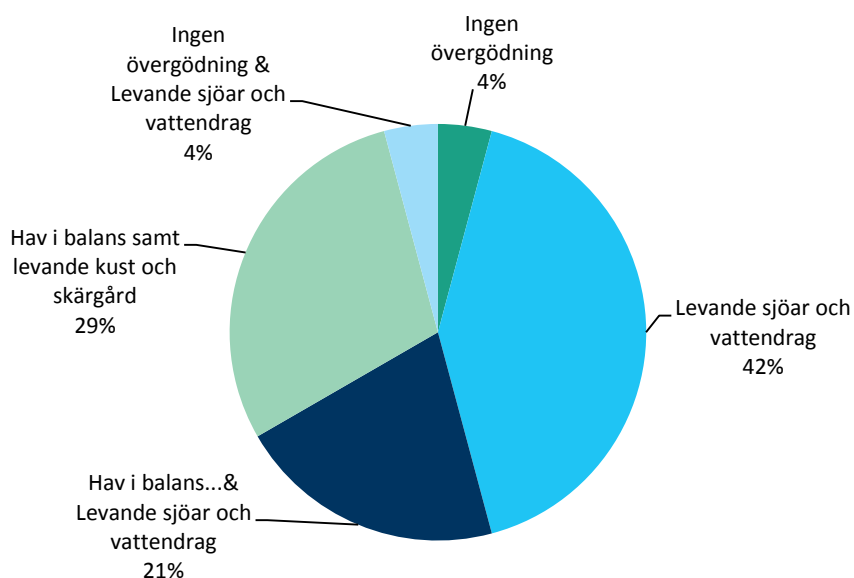
Figur 10. Totalt beviljade medel per länsstyrelse under 2014 och 2015 för särskilda åtgärdsprojekt. Redovisat i tusental kronor.

I Norrbottens och Västerbottens län har även större satsningar gjorts gällande restaurering av och åtgärder med fokus på sura sulfatjordar. Dessa projekt beviljades bidrag redan under 2014, men därpå som ett fortsättningsprojekt med ytterligare medel från anslag 1:12 under 2015.



Figur 11. Antal särskilda åtgärdsprojekt beviljade 2015 fördelat per förvaltningsområde.

De projekt som beviljats bidrag under 2015 är främst relaterade till vattenförvaltning (12) och havsförvaltning (10) och en mindre del till fiskförvaltning (2). Flertalet projekt berör dock flera förvaltningsområden, såsom exempelvis kustbelägna projekt och projekt med kombinationsåtgärder exempelvis inom vattenförvaltning och fiskförvaltning.



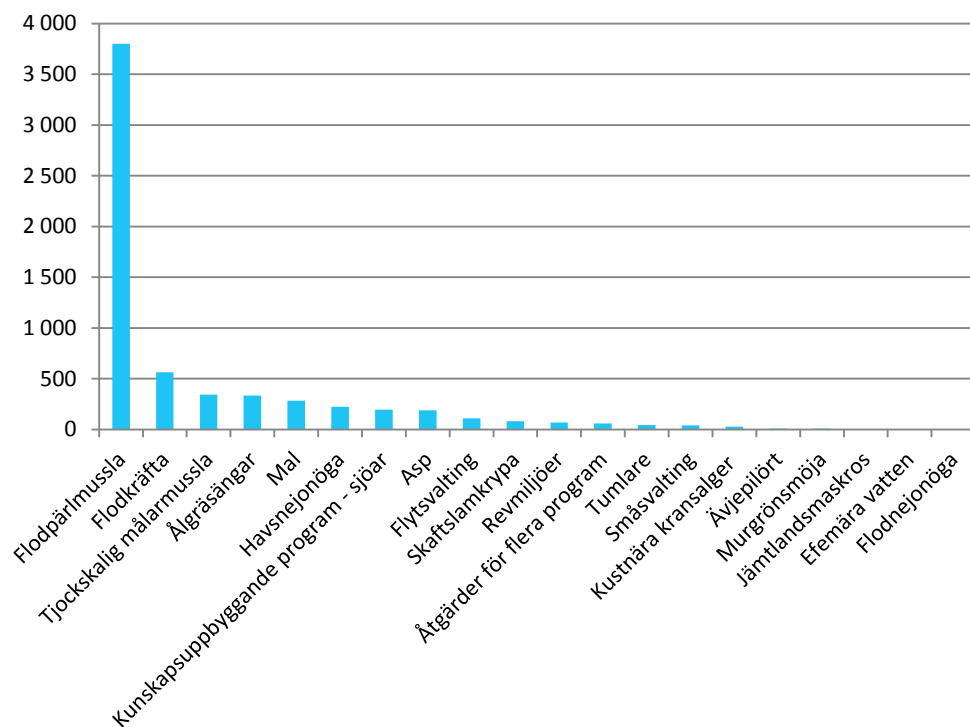
Figur 12. Antal särskilda åtgärdsprojekt beviljade 2015 procentuellt fördelat per huvudsakligt miljömål.

De miljö kvalitetsmål som 2015 års särskilda projekt syftar till att uppnå är relativt jämnt fördelat mellan *Levande sjöar och vattendrag* och *Hav i balans samt levande kust och skärgård*. En lägre andel av projekten hade huvudsaklig inriktning på övergödning, vilket till viss del kan förklaras av att specifika medel från anslag 1:12 finns för ändamålet, genom lokala vattenvårdsprojekt (LOVA). Vissa projekt är även relaterade till flera miljömål men kategorisering som presenteras görs utifrån ett huvudsakligt eller en kombination av flera huvudsakliga miljömål.

Åtgärdsprogram för hotade arter

HaV samordnar och finansierar de akvatiska åtgärdsprogrammen för hotade arter med medel från anslaget 1:12. Länsstyrelserna koordinerar programmen nationellt och regionalt, genomför åtgärder och analyserar pågående arbete. Åtgärdsprogrammen för hotade arter är ett viktigt verktyg i arbetet med att nå riksdagens uppsatta miljömål och för att klara av våra internationella åtaganden. De hotade arter och naturtyper som omfattas av åtgärdsprogrammen är de vars existens inte kan säkerställas genom bl.a. pågående åtgärder för hållbar mark- och vattenanvändning, områdesskydd, miljöprovning eller lagstadgad/generell hänsyn. Urvalet av arter som ska ingå i programmen baseras främst på hotstatus, möjligheten till att förbättra artens status, internationella åtaganden, om arten har miljökrav som den delar med flera andra hotade arter och om det finns kunskap om relevanta åtgärder.

Åtgärdsprogram för hotade arter är vägledande dokument som i första hand ska fungera som underlag för myndigheters och organisationers arbete, men även rikta sig till allmänheten. I programmet finns en tydlig vision som ska motsvara gynnsam bevarandestatus samt lång- och kortsiktiga mål som anger prioriterade åtgärder för att nå dit. Vanligtvis är programmets längd fem år och då program gått ut följs vidtagna åtgärder upp, resultatet utvärderas och programmet omprövas.



Figur 13. Kostnader för åtgärder 2015 för respektive åtgärdsprogram för hotade arter. Redovisat i tusental kronor.

Under 2015 har HaV lämnat 7 552 tkr i bidrag till länsstyrelsernas arbete med åtgärdsprogram för hotade arter. Länsstyrelsernas totala kostnad för arbetet har varit 12 089 tkr. Kostnaderna fördelas på 20 program. Förutom anslag 1:12 har länsstyrelserna fått finansiering främst från LIFE, Landsbygdsprogrammet, Naturskyddsföreningens bra miljövalsfond, Interregsamarbeten, andra centrala myndigheter samt från enskilda kommuner, skogs- och energibolag.

Tolv av programmen har finansierats med andra medel än anslag 1:12, bl.a. programmet för flodpärlmussla, tjockskalig målarmussla, flodkräfta, asp, flodnejonöga, havsnejonöga, mal samt hotade kransalger i brackvatten och hav har finansierats med ytterligare 4 538 tkr från annat än anslag 1:12.

Åtgärder för hotade arter gynnas även av de åtgärder som utförts inom ramen för fiskvårdsmedlen.

SLU Akvatiska resurser – datainsamling och rådgivning utifrån HaV:s kunskapsbehov

Samverkan mellan HaV och SLU syftar till att skapa förutsättningar för Sverige att upprätthålla nationella och internationella åtaganden inom fiskrelaterad resurs- och miljöövervakning samt verksamheter inom ramen för fortlöpande miljöanalys, vetenskapligt baserad undersökningsverksamhet och viss forskning. Ett antal vetenskapliga projekt lämnar underlag för HaV:s bedömning i en rad frågor inom samordningsområdena datainsamling, rådgivning till fiskförvaltningen, rådgivning till havs- och vattenmiljöförvaltningen samt utveckling.

SLU Akvatiska resurser har under året erhållit bidrag inom detta område om totalt 32 329 tkr, för arbete med datainsamling, rådgivning till förvaltning och utveckling av dessa områden. Medlen har betalats ut med stöd av villkor 1.

Tabell 19. Antal projekt och beviljade medel 2015 till SLU för arbete med datainsamling, fiskförvaltning, miljöförvaltning och utveckling. Redovisat i tusental kronor.

	Antal projekt	Beviljade medel 2015
Ettåriga projekt	34	18 777
Treåriga projekt	9	13 552
Summa	43	32 329

Tabell 20. Förbrukade medel 2015 för arbete med datainsamling, fiskförvaltning, miljöförvaltning och utveckling baserat på redovisning från SLU. Redovisat i tusental kronor.

Lönekostnader inkl. OH	Tjänsteresor	Konsulttjänster	Övrigt	Totalt
22 180	1 566	2 906	3 963	30 615

Medlen från anslag 1:12 har bidragit till att säkerställa nationell datainsamling och vetenskapliga underlag till fisk-, havs- och vattenförvaltningen samt till uppfyllandet av miljömålen *Levande sjöar och vattendrag* och *Hav i balans samt levande kust och skärgård*.

Tabell 21. Fördelning av bidrag till SLU 2015 för arbete med datainsamling, fiskförvaltning, miljöförvaltning och utveckling. Fördelat på antal projekt per typ av verksamhet. Redovisat i tusental kronor.

Verksamhet	Antal projekt	Bidrag 2015
Fiskförvaltning	16	12 754
Datainsamling	7	12 005
Miljöförvaltning	15	7 205
Utveckling	5	365
Summa	43	32 329

Förvaltning (fiskresurser och havs- och vattenmiljö)

Bidraget har använts till:

- Bedrivande av vetenskapligt baserade projekt för att ta fram underlag till förvaltningen av fiskresurser och andra ekosystemtjänster i sötvatten och marina områden.
- Framtagande av biologiska underlag och förvaltningsråd till HaV och andra relevanta myndigheter.

Datainsamling

Bidraget har använts till:

- Långsiktig övervakning och analys av fisk och ekosystem i sötvatten och marina områden.
- Förvaltning av databaser, datavärdskap samt tillgängliggörande av data och analyser till myndigheter och allmänheten.
- Framtagande av vetenskapligt baserat underlag för biologiska förvaltningsråd till HaV och andra relevanta myndigheter.

Utveckling

Bidraget har använts till:

- Genomförande av vetenskapligt baserade projekt av utvecklingskaraktär som syftar till att förbättra underlag till förvaltningen av akvatiska resurser.
- Genomförande av kvalitetshöjande utvecklingsprojekt som relaterar till datainsamling och förvaltning.

Länsstyrelsernas övriga arbete med stöd av villkor 1

Länsstyrelserna tilldelades 385 000 tkr under 2015 för arbete med vattenförvaltning, havsförvaltning, kalkning, fiskevård, åtgärdsprogram för hotade arter, lokala vattenvårdsprojekt, LOVA samt åtgärdsarbete för havs- och vattenmiljön med stöd av villkor 1. Av bidraget har totalt 18 092 tkr förbrukats för övrigt arbete inom villkor 1.

Tabell 22. Länsstyrelsernas förbrukade medel för arbete enligt villkor 1 enligt länsstyrelsernas redovisning. Redovisat i tusental kronor.

Lönekostnader inkl. OH	Antal timmar personal	Tjänste- resor	Konsult- tjänster	Utbetalda bidrag	Övriga kostnader	Totalt
8 752	16 530	274	3 066	5 401	599	18 092

Länsstyrelserna får under villkor 1 använda delar av bidraget till egna lönekostnader för att utföra kalkeffektuppföljning och biologisk återställning i kalkade vatten som bedrivs i egen regi. I bidraget ingår också medel för provtagning inom det nationella målvattendragsomdrevet.

Övriga bidrag och uppdrag med stöd av villkor 1

Utöver bidrag till länsstyrelserna för Särskilda Åtgärdsprojekt, åtgärdsprogram för hotade arter, arbete med stöd av villkor 1, bidrag till SLU för datainsamling och rådgivning och LIFE-projekt har HaV under 2015 gjort några större och strategiska satsningar inom anslag 1:12 med stöd av villkor 1.

I tabell 23 presenteras de största mottagarna av övriga bidrag och uppdrag inom villkor 1 och därefter beskrivs de tre största mottagarna mer ingående.

Tabell 23. De 15 största mottagarna av övriga bidrag och uppdrag inom villkor 1. Redovisat i tusental kronor.

Mottagare	Bidrag	Uppdrag	Summa
BSAP-fonden	12 000	0	12 000
Stockholms universitet	4 500	2 731	7 231
Sjöfartsverket	7 000	0	7 000
Göteborgs universitet	425	4 161	4 586
Länsstyrelsen i Västernorrlands län	4 238	100	4 338
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	100	3 762	3 862
AquaBiota Water Research	0	3 846	3 846
Länsstyrelsen i Västerbottens län	2 906	162	3 068
Länsstyrelsen i Jönköpings län	136	2 533	2 669
Energiforsk AB	2 622	0	2 622
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	2 213	280	2 493
Lantmäteriverket	0	2 000	2 000
Marine Monitoring AB	0	1 776	1 776
Naturskyddsföreningen	1 735	0	1 735
WSP Sverige AB	1 615	0	1 615

Bidrag till BSAP-fonden

BSAP-fonden etablerades 2009 genom att ett avtal slöts med Nordic Investment Bank (NIB) och Nordic Environment Finance Corporation (NEFCO) om att verkställa en Trust fund med syfte att ge utvecklingsmöjligheter för projekt att genomföra investeringar som medverkar till genomförandet av Helcoms Aktionsplan för Östersjön (BSAP). Insatsen i fonden finansierades till 90 % av svenska medel och resterande 10 % finska bidrag. Totalt erhöll fonden cirka 100 000 tkr. Fonden etablerades genom i

huvudsak bidrag från dåvarande havsmiljöanslaget och är numera en integrerad del i anslag 1:12.

2014 fick HaV ett regeringsuppdrag att utvärdera hur bidraget till BSAP-fonden har medverkat till genomförandet av relevanta åtgärder för Östersjöns miljöförbättring (HaV-rapport 2014-12-01 *Utvärdering av BSAP-fonden*). Resultatet av utvärderingen kan kort sammanfattas i att basen i en bankerfaren verksamhet är bra och ger ett etablerat system för projektbedömningar samt att den internationella miljön och nära kopplingen till Helcom ger fördelar vid prioritering mellan projekt. Samtidigt drogs slutsatsen att få projekt blivit möjliga att genomföra genom bankmässiga investeringar och att tillkommande finansieringsmöjligheter inte beaktats, som koppling till EU:s Östersjöstrategi och dess finansieringsmöjligheter, främst genom Interreg-program.

Sammanfattningsvis gav HaV:s utvärdering att BSAP-fonden är en bra plattform för fortsatt utveckling av åtgärdsarbete för Östersjöns miljö. HaV beslutade därför att förstärka fonden med 12 000 tkr under 2015. Eftersom plattformar för åtgärdsgenomförande har utvecklats och förändrats hålls HaV:s bidrag 2015 åtskilt från den del som återstår av fondens ursprungliga bidrag. Villkor för att få stöd från insats 2015 kommer innehålla bedömningar hur projekten bidrar till genomförande av EU:s strategi för Östersjöregionen, hur projekten kan kombinera innovation och miljönytta samt hur finansieringen kan kombineras med övriga tillgängliga instrument.

Bidrag till Stockholms universitet

Baltic Nest Institut, baserat vid Stockholms universitet, har länge varit en samlad informationsgivare för förvaltningsbeslut och ställningstaganden i internationella samarbetsorgan. HaV gjorde bedömningen under 2015 att detta underlag är högst väsentligt för såväl nationella ställningstaganden inom förvaltningsfrågor samt för ståndpunkter i internationella samtal och överenskommelser. Detta sammantaget var underlag för bidragsbeslut från anslag 1:12 under 2015.

Bidrag till Sjöfartsverket

Under 2015 lämnades bidrag med 7 000 tkr till Sjöfartsverket för slutförande av digitalisering av djupdata, ett projekt som HaV finansierat under flera år. Syftet är att för svenska vatten överföra djupdata registrerat genom äldre mätningssätt till en mer lätthanterlig och digitaliserad form. I och med bidraget 2015 är havsdelen avslutad och komplett. Diskussioner för genomförande av motsvarande överföring för de stora sjöarna under 2016 samt tillgänglighet och villkor för användare av djupdata pågår.

Arbete enligt havsmiljöförordningen (villkor 2)

Anslagsposten får användas för arbete enligt havsmiljöförordningen (2010:1341).

HaV har gällande åtgärdsprogrammet för havsmiljön såväl ett förvaltningsuppdrag som ett genomförandeuppdrag. Därav har beslutats att en bestämd del av anslag 1:12 kan nyttjas för myndighetens del av åtgärdsarbetet, för närvarande begränsat till 5 000 tkr per år. Under 2015 har medlen använts för att förbereda genomförandet av åtgärdsprogrammet samt för att koordinera åtgärdsgenomförandet med grannländer.

Tabell 24. Förbrukade medel för arbete enligt havsmiljöförordningen. Redovisat i tusental kronor.

Mottagare	Förbrukning ⁴
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, SMHI	8 400
Havs- och vattenmyndigheten	4 591
Göteborgs universitet inkl. Havsmiljöinstitutet	2 000
Länsstyrelsen i Hallands län	1 000
Länsstyrelsen i Gotlands län	685
Länsstyrelsen i Västernorrlands län	500
Länsstyrelsen i Östergötlands län	150
Länsstyrelsen i Skåne län	112
Academic Work Sweden	34
Arkeobild	15
Summa	17 486

⁴ Förbrukningen baseras på uppgifter från HaV:s ekonomisystem. Länsstyrelsernas förbrukning i tabellen baseras delvis på en prognos över årets förbrukade medel.

Bidrag till länsstyrelserna för arbete enligt havsmiljöförordningen

Länsstyrelserna kunde under 2015 använda en del av det samlade bidraget från anslag 1:12 för arbete enligt havsmiljöförordningen vilket fyra länsstyrelser valde att göra. Under 2015 har ett åtgärdsprogram för havsmiljön tagits fram av HaV. Åtgärdsprogrammet innehåller åtgärder för att uppnå god havsmiljö och är en del av genomförandet av EU:s havsmiljödirektiv.

Tabell 25. Länsstyrelsernas förbrukade medel för arbete enligt havsmiljöförordningen enligt redovisning från länsstyrelserna. Redovisat i tusental kronor⁵.

	Lönekostnader inkl. OH	Antal timmar personal	Tjänste- resor	Konsult- tjänster	Övriga kostnader	Totalt
Länsstyrelsen i Gotlands län	343	823	14	312	144	812
Länsstyrelsen i Skåne län	0	0	0	124	-13	112
Länsstyrelsen i Västerbottens län	54	121	0	65	0	119
Länsstyrelsen i Västernorrlands län	188	722	64	0	17	270
Summa	585	1 666	78	501	161	1 313

Länsstyrelserna har huvudsakligen använt bidraget till personalkostnader och konsulttjänster. Konsulttjänster har till största delen rört aspekter på miljötillståndet i kusterna och kunskapsbehov för arbete med marina skyddade områden. Dessa satsningar går väl i linje med behov som identifierats i åtgärdsprogrammet för havsmiljön. I arbetet ser länsstyrelserna också en nära koppling till vattenförvaltningens åtgärdsprogram och miljömålen, vilket också har identifierats i åtgärdsprogrammet för havsmiljön.

⁵ Faktisk förbrukning enligt redovisning från länsstyrelsernas ekonomisystem.

Kalkning av sjöar och vattendrag (villkor 3)

Anslagsposten får användas i enlighet med förordningen (1982:840) om statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag.

Under 2015 har länsstyrelserna använt medel från anslag 1:12 för kalkning och biologisk återställning i sjöar och vattendrag. Bidraget medverkar till att nå miljökvalitetsmålen *Levande sjöar och vattendrag* och *Ett rikt växt- och djurliv*. Enligt länsstyrelsernas redovisning förbrukades totalt 162 877 tkr av anslaget inom kalkning under 2015, varav 83 % utgjordes av statsbidrag till huvudmännen medan resterande bekostade konsultarvoden samt personal- och resekostnader på länsstyrelserna.

Av de förbrukade medlen har 45 000 tkr använts för personalintensiv verksamhet som effektuppföljning, administration, planering, kontroll och biologisk återställning. Resterande cirka 115 000 tkr har finansierat kalkspredning där merparten utgörs av kostnader för inköp av kalk och transporter. Utöver medel från anslag 1:12 tillfördes 14 000 tkr från huvudmännen för finansiering av de kalkningar som utfördes.

Tabell 26. Länsstyrelsernas förbrukade medel för kalkning enligt redovisning från länsstyrelserna. Redovisat i tusental kronor.

Lönekostnader inkl. OH	Antal timmar personal	Tjänste- resor	Konsult- tjänster	Utbetalda bidrag	Övriga kostnader	Totalt
10 098	26 653	1 371	14 011	135 049	2 348	162 877

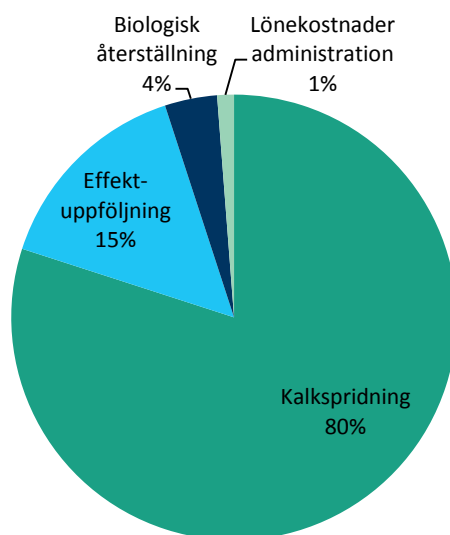
Totalt spreds 108 656 ton kalk i cirka 1 300 åtgärdsområden under 2015. Omfattningen var störst i Värmland och Västra Götaland med nära 40 % av volymerna. Nästan hälften av kalken spreds i sjöar medan 24 % och 29 % spreds från doserare respektive på våtmarker. Inom effektuppföljningen analyserades drygt 20 000 vattenprov. Dessutom utfördes 808 elfisken, 67 sjöprovvisken, 29 kräftprovvisken, 448 provtagningar av bottenfauna, 34 inventeringar av flodpärlmussla och 97 påväxtundersökningar.

Tabell 27. Samlat bidrag till länsstyrelserna 2015, förbrukade medel inom kalkning samt andel förbrukat inom kalkning i förhållande till länsstyrelsens totala bidrag 2014 och 2015. Redovisat i tusental kronor.

Länsstyrelse	Samlat bidrag till länsstyrelserna 2015	Total förbrukning kalkning 2015	Andel till kalkning av totalt bidrag 2015	Andel till kalkning av totalt bidrag 2014
Länsstyrelsen i Blekinge län	9 765	3 837	39 %	38 %
Länsstyrelsen i Dalarnas län	15 077	8 941	59 %	71 %
Länsstyrelsen i Gotland län	4 902	0	0 %	0 %
Länsstyrelsen i Gävleborgs län	8 379	3 871	46 %	44 %
Länsstyrelsen i Hallands län	20 691	14 138	68 %	67 %
Länsstyrelsen i Jämtlands län	15 668	9 660	62 %	81 %
Länsstyrelsen i Jönköpings län	20 772	14 766	71 %	70 %
Länsstyrelsen i Kalmar län	23 544	4 244	18 %	18 %
Länsstyrelsen i Kronobergs län	15 544	10 216	66 %	63 %
Länsstyrelsen i Norrbottens län	17 217	0	0 %	0 %
Länsstyrelsen i Skåne län	24 364	4 380	18 %	11 %
Länsstyrelsen i Stockholms län	14 115	0	0 %	0 %
Länsstyrelsen i Södermanlands län	7 384	124	2 %	2 %
Länsstyrelsen i Uppsala län	6 577	0	0 %	0 %
Länsstyrelsen i Värmlands län	35 956	29 196	81 %	81 %
Länsstyrelsen i Västerbotten län	25 452	19 367	76 %	72 %
Länsstyrelsen i Västernorrlands län	23 809	10 284	43 %	63 %
Länsstyrelsen i Västmanlands län	17 278	997	6 %	8 %
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	58 391	23 842	41 %	42 %
Länsstyrelsen i Örebro län	9 000	4 322	48 %	52 %
Länsstyrelsen i Östergötlands län	11 115	693	6 %	12 %
Summa	385 000	162 877	42 %	44 %

I riktlinjerna för åiterrapporteringen fick länsstyrelsen följande fråga att besvara: Hur ser länsstyrelsen på kopplingen mellan vattenförvaltningens åtgärdsprogram och länets kalkningsinsats under 2015? Finns det förslag hur denna koppling kan stärkas och utvecklas?

I svaren från länsstyrelserna påtalades att vattenförvaltningen och kalkningen delvis har olika mål och målbeskrivningar för att motverka försurningens negativa effekter. Länsstyrelserna önskar en tydligare samordning av de kemiska och biologiska målen inom de två förvaltningsområdena. Inom kalkningen gäller de kemiska målen pH 5,6, pH 6,0 och pH 6,2 beroende på vilka målarter som förekommer. Inom vattenförvaltningen är det förändringen i pH från ett opåverkat tillstånd (cirka 1860) som är styrande för åtgärds målet. Det biologiska målet inom vattenförvaltningen är god ekologisk status medan kalkningen har målbeskrivningar kopplade till de naturvärden och fiskeintressen som utgör motiv för åtgärden.



Figur 14. Procentuell fördelning av förbrukade medel per åtgärdstyp inom kalkning under 2015 enligt länsstyrelsernas nyckeltalsredovisning.

Fiskevård (villkor 4)

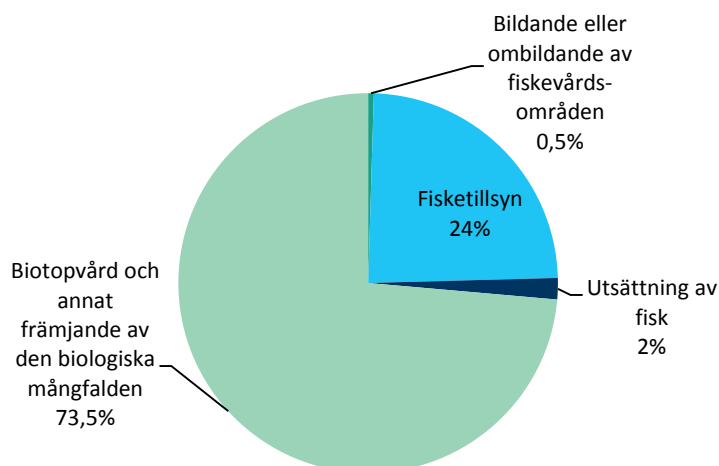
Anslagsposten får användas för stöd till fiskevården enligt förordningen (1998:1343) om stöd till fiskevården.

Enligt förordningen (1998:1343) om stöd till fiskevården ska bidraget användas till åtgärder som främjar fiskevården, främst i vatten där allmänheten har rätt att fiska. Sådana vatten är kusterna och de fem stora sjöarna eller i tillrinnande vattendrag upp till första vandringshindret. I Sverige har allmänheten rätt att fiska med handredskap inom dessa områden vilket också innebär ett särskilt ansvar för samhället att bidra till fiskevård och fisketillsyn vilket förordningen är ett uttryck för. Under senare år har fiskevården inriktats främst mot långsiktigt hållbara åtgärder t.ex. återställande av lek- och uppväxtområden för fisk som skadats av timmerflottning eller annan fysisk påverkan, utrivning av dammar utan fastställd ägare i syfte att skapa fria vandringsvägar eller anläggande av fiskvägar förbi dammar och kraftverk där sådana inte tidigare funnits.

Under 2015 har länsstyrelserna beviljat totalt 18 725 tkr av anslag 1:12 till fiskevårdsåtgärder enligt förordningen om stöd till fiskevården. Av figur 15 framgår hur länsstyrelserna fördelat bidragen mellan olika mellan olika åtgärdestyper.

Tabell 28. Länsstyrelsernas förbrukade medel inom fiskevård enligt länsstyrelsernas redovisning. Redovisat i tusental kronor.

Lönekostnader inkl. OH	Antal timmar personal	Tjänste- resor	Konsult- tjänster	Utbetalda bidrag	Övriga kostnader	Totalt
2 514	5 333	787	3 203	10 916	1 305	18 725



Figur 15. Procentuell fördelning av förbrukade medel per åtgärdestyp inom fiskevård under 2015 enligt länsstyrelsernas nyckeltalsredovisning.

Tabell 29. Samlat bidrag till länsstyrelserna 2015, förbrukade medel inom fiskevård samt andel förbrukat inom fiskevård i förhållande till länsstyrelsens totala bidrag 2014 och 2015. Redovisat i tusental kronor.

Länsstyrelse	Samlat bidrag till länsstyrelserna 2015	Total förbrukning fiskevård 2015	Andel till fiskevård av totalt bidrag 2015	Andel till fiskevård av totalt bidrag 2014
Länsstyrelsen i Blekinge län	9 765	368	4 %	3 %
Länsstyrelsen i Dalarnas län	15 077	248	2 %	1 %
Länsstyrelsen i Gotlands län	4 902	257	5 %	18 %
Länsstyrelsen i Gävleborgs län	8 379	1 058	13 %	15 %
Länsstyrelsen i Hallands län	20 691	735	4 %	1 %
Länsstyrelsen i Jämtland län	15 668	463	3 %	6 %
Länsstyrelsen i Jönköpings län	20 772	3 195	15 %	14 %
Länsstyrelsen i Kalmar län	23 544	499	2 %	2 %
Länsstyrelsen i Kronobergs län	15 544	17	0 %	0 %
Länsstyrelsen i Norrbottens län	17 217	1 309	8 %	8 %
Länsstyrelsen i Skåne län	24 364	1 991	8 %	10 %
Länsstyrelsen i Stockholms län	14 115	929	7 %	6 %
Länsstyrelsen i Södermanlands län	7 384	452	6 %	2 %
Länsstyrelsen i Uppsala län	6 577	554	8 %	4 %
Länsstyrelsen i Värmlands län	35 956	813	2 %	3 %
Länsstyrelsen i Västerbottens län	25 452	851	3 %	7 %
Länsstyrelsen i Västernorrlands län	23 809	1 708	7 %	4 %
Länsstyrelsen i Västmanlands län	17 278	592	3 %	2 %
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	58 391	1 523	3 %	7 %
Länsstyrelsen i Örebro län	9 000	786	9 %	4 %
Länsstyrelsen i Östergötlands län	11 115	377	3 %	4 %
Summa	385 000	18 725	5 %	6 %

Åtgärder

Bidrag får lämnas till kostnader för följande åtgärder:

- Bildande eller ombildande av fiskevårdsområde
- Fisketillsyn
- Utsättning av fisk
- Insatser för att bevara hotade fiskarter- och stammar, biotopvård och annat främjande av den biologiska mångfalden

Bidrag lämnas vanligtvis med 50 % av den godkända kostnaden för åtgärden, finns det särskilda skäl kan ett högre bidrag lämnas. Särskilda skäl kan vara att åtgärden har ett stort allmänt intresse, som exempelvis att bevara en hotad art, eller åtgärder som främjar fiskevården i områden med fritt handredskapsfiske.

Exempel på projekt som fått stöd till fiskevård

Informationsinsatser

Under 2015 fanns det möjlighet för fiskevårds- och miljöorganisationer att söka medel till nationella/regionala informationsinsatser för bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av hav, sjöar och vattendrag. Man kunde bland annat söka medel för informationskampanjer, utbildningar, konferenser och kunskapsförmedling som främjar fiskevården genom bevarande, restaurering och hållbart nyttjande särskilt i vattenområden som har betydelse för allmänhetens möjligheter till fiske. Totalt beviljade HaV sju olika projekt med en total budget om 850 tkr. Bidrag gick till Fiskevattenägarna, Naturskyddsföreningen, Sportfiskarna, WWF Älvräddarna och Östersjölaxälvar i samverkan.

Hertingprojektet i Ätran

Projektet arbetar med att återställa Ätran med fria fiskvägar vid Hertings kraftverk i Falkenberg. Bland annat har den gamla åfåran vid Hertingsforsen öppnats upp efter att ha varit torrlagd i 70 år. Lax, öring och ål är viktiga arter som skall gynnas av åtgärderna. Projektet drivs av Falkenbergs kommun i samverkan med länsstyrelsen i Hallands län. Länsstyrelsen beviljades 800 tkr av fiskevårdsbidrag under 2015 för uppföljning och utvärdering av åtgärdernas resultat i projektet .

Hedefors i Säveån

I mer än 60 år har det varit stopp för laxen och havsöringen vid Hedefors kraftstation i Säveån utanför Göteborg. Efter många års arbete med prövningsfrågor och projekteringar invigdes Sveriges längsta omlöp (370 meter) den 18 september 2013. Omlöpet utgörs av en naturliknande forsåra som vattenlevande arter kan vandra förbi (upp och ner) den drygt 10 meter höga dammvallen. Projektet har pågått sedan 2010 och finansierats med medel från anslag 1:12 under åren 2012-2015. Under år 2015 lämnades fiskevårdsbidrag med sammanlagt 2 000 tkr för uppföljning av funktionen av fiskväg och fingaller vid kraftverket.

Havsplanering (villkor 5)

Anslagsposten får användas enligt bestämmelserna i havsplaneringsförordningen (2015:400).

Under 2015 antogs havsplaneringsförordningen. I samband med att förordningen blev beslutad och att regeringen verkställde de förändringar som aviserats i vårbudget så tillkom ett villkor i HaV:s regleringsbrev. Villkor 5 anger att anslaget får användas för genomförande av havsplaneringsförordningen.

Under 2015 har medlen i huvudsak används inom två områden; kuskapsinhämtning och informationsinsatser. Detta stämmer väl med de behov som finns för att förordningen skall kunna genomföras på ett bra sätt.

Den största enskilda posten är ett bidrag till SGU, som innebär att SGU i nära samverkan med HaV bearbetar, utvecklar och anpassar data och underlag som redan finns på ett sätt som behövs inom arbetet med havsplaneringen. Övriga poster under *kuskapsinhämtning* (se tabell 30) avser beställda utredningar och analyser, främst genom konsultavtal.

Kostnader inom området *information* avser i huvudsak att redigera, formge trycka och distribuera de underlagsmaterial som ingår i att skapa en bred samverkan kring havsplaneringsprocessen. I detta ingår även översättningskostnader i de fall även grannländer bedömts ha behov av materialet.

Tabell 30. Förbrukade medel 2015 inom havsplanering. Redovisat i tusental kronor.

Område	Förbrukning
Kuskapsinhämtning/stöd	3 790
Konsultstöd/Internationell samverkan	256
Konsultstöd/process	197
Information/material	155
Information/möten	122
Information/översättning	99
Summa	4 620

Vattenförvaltning (villkor 6)

Högst 154 800 000 kronor får användas för arbete enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Av dessa får högst 116 800 000 kronor betalas ut som bidrag till länsstyrelserna enligt den fördelningsnyckel som använts tidigare. Resterande medel får betalas ut som bidrag enligt följande:

- *Högst 17 000 tkr till de länsstyrelser som är vattenmyndigheter*
- *Högst 15 000 tkr till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut*
- *Högst 6 000 tkr till Sveriges geologiska undersökning*

Tabell 31. Tilldelade och förbrukade medel för arbete med vattenförvaltning 2015. Redovisat i tusental kronor.

Mottagare	Tilldelat 2015	Förbrukning
Vattenmyndigheterna och länsstyrelserna	127 000 ⁶	124 106
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, SMHI	15 000	16 003
Sveriges geologiska undersökning, SGU	6 000	6 274
VattenInformationSystemSverige, VISS	6 000	6 468
Summa	154 000	152 851

De fem länsstyrelser som är Vattenmyndigheter ansvarar för förvaltningen av kvalitén på vattenmiljön inom distrikten. De ska bl.a. se till att det görs en kartläggning och analys av vattenförekomsterna i distriktet samt fastställa kvalitetskrav för ytvattenförekomster, grundvattenförekomster och skyddade områden. Vidare skall de upprätta förslag till och fastställa åtgärdsprogram och förvaltningsplan för respektive distrikt och se till att övervakningsprogram för vattendistriktet, upprättas, fastställs och genomförs. Övriga länsstyrelser ska biträda vattenmyndigheterna i arbetet.

En viktig del i arbetet är att möjliggöra och uppmuntra till deltagande av alla som berörs. Länsstyrelserna ska bl.a. biträda vattenmyndigheten i samordningen av arbetet med förvaltningen av vattendistriktet. De tar fram underlag till miljökvalitetsnormer, åtgärdsprogram, förvaltningsplaner och miljöövervakningsprogram samt ansvara för samordningen inom delområdena.

⁶ Då ett samlat beslut tas om bidrag till länsstyrelsernas arbete med vattenförvaltning och annat utgör detta det högsta belopp som länsstyrelserna får ta i anspråk för vattenförvaltningsarbete.

Tabell 32. Samlat bidrag till länsstyrelserna 2015, förbrukade medel inom vattenförvaltning samt andel förbrukat inom vattenförvaltning i förhållande till länsstyrelsens totala bidrag 2014 och 2015. Redovisat i tusental kronor.

Länsstyrelse	Samlat bidrag till länsstyrelserna 2015	Total förbrukning vattenförvaltning 2015	Andel till vattenförvaltning av totalt bidrag 2015	Andel till vattenförvaltning av totalt bidrag 2014
Länsstyrelsen i Blekinge län	9 765	2 089	21 %	23 %
Länsstyrelsen i Dalarnas län	15 077	2 743	18 %	19 %
Länsstyrelsen i Gotlands län	4 902	1 454	30 %	33 %
Länsstyrelsen i Gävleborgs län	8 379	2 892	35 %	33 %
Länsstyrelsen i Hallands län	20 691	2 522	12 %	10 %
Länsstyrelsen i Jämtlands län	15 668	2 752	18 %	16 %
Länsstyrelsen i Jönköpings län	20 772	2 044	10 %	12 %
Länsstyrelsen i Kalmar län	23 544	11 634	49 %	56 %
Länsstyrelsen i Kronobergs län	15 544	2 295	15 %	20 %
Länsstyrelsen i Norrbottens län	17 217	15 377	89 %	86 %
Länsstyrelsen i Skåne län	24 364	6 729	28 %	25 %
Länsstyrelsen i Stockholms län	14 115	5 906	42 %	41 %
Länsstyrelsen i Södermanlands län	7 384	3 387	46 %	45 %
Länsstyrelsen i Uppsala län	6 577	2 064	31 %	40 %
Länsstyrelsen i Värmlands län	35 956	3 275	9 %	9 %
Länsstyrelsen i Västerbottens län	25 452	4 216	17 %	17 %
Länsstyrelsen i Västernorrlands län	23 809	12 826	54 %	51 %
Länsstyrelsen i Västmanlands län	17 278	15 384	89 %	73 %
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	58 391	17 935	31 %	33 %
Länsstyrelsen i Örebro län	9 000	2 845	32 %	31 %
Länsstyrelsen i Östergötlands län	11 115	3 738	34 %	41 %
Summa	385 000	124 107	32 %	32 %

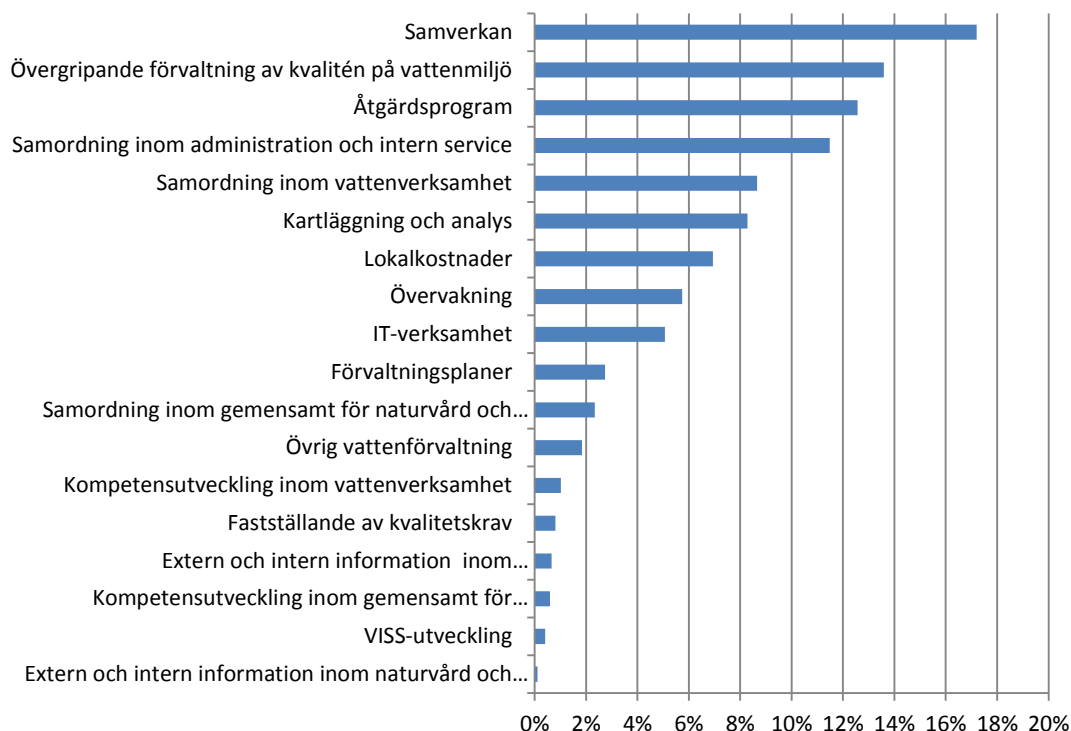
Tabell 33. Länsstyrelsernas förbrukade medel inom vattenförvaltning under 2015 enligt länsstyrelsernas redovisning. Redovisat i tusental kronor.

Lönekostnader inkl. OH	Antal timmar personal	Tjänste- resor	Konsult- tjänster	Utbetalda bidrag	Övriga kostnader	Totalt
104 924	213 869	2 433	9 129	4 023	3 596	124 107

Tabell 34. Vattenmyndigheternas förbrukade medel inom vattenförvaltning under 2015 enligt länsstyrelsernas redovisning. Redovisat i tusental kronor.

Länsstyrelse	Lönekostnader inkl. OH	Antal timmar personal	Tjänste- resor	Konsult- tjänster	Utbetalda bidrag	Övriga kostnader	Totalt
Länsstyrelsen i Norrbottens län	7 853	15 816	384	1 699	0	249	10 185
Länsstyrelsen i Södermanlands län	3	13	0,1	0	684	0	687
Länsstyrelsen i Västernorrlands län	7 324	14 232	341	609	422	449	9 145
Länsstyrelsen i Västmanlands län	8 582	15 284	129	3 078	650	262	12 701
Länsstyrelsen i Kalmar län	7 337	13 598	345	650	0	104	8 436
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	6 933	13 249	96	805	1 744	240	9 818
Summa	38 032	72 192	1296	6 842	3 500	1 303	50 973

Fördelning av kostnader per verksamhet redovisas i figur 16. Här framgår att de största kostnaderna varit samverkan och övergripande förvaltning. Cirka 14 % av kostnaderna ligger på övergripande förvaltning. 2014 var den största utgiften framtagande av åtgärdsprogrammen, men under 2015 har mycket resurser gått till samverkan/samråd om förslag till förvaltningsplan, miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram. Efter samrådets slut har synpunkter sammanställts och förslagen har arbetats om inför beslut. Åtgärdsprogrammet överlämnades i maj till regeringen för prövning.



Figur 16. Fördelning av länsstyrelsernas kostnader per verksamhetsområde inom vattenförvaltningen 2015.

Åtgärdsprogram

Vattenmyndigheter

Länsstyrelserna och vattenmyndigheterna har gemensamt arbetat med att kvalitetssäkra och definiera förbättringsbehov och förslag till konkreta åtgärder i VISS under samrådsperioden och efteråt. Omarbetningar efter samrådet har till största delen berört åtgärdsprogrammet, och det har även lett till att hela konsekvensanalysen gjorts om inför de planerade besluten i december.

En sammanställning har gjorts av myndigheter och kommuners återrapportering av genomförandet av åtgärder i Åtgärdsprogram 2009-2015 för 2014.

Länsstyrelser

De länsstyrelser, Gotland och Stockholm, som uppgivit fördelning mellan verksamheter har angivit att de lagt cirka en tredjedel av tiden på åtgärdsprogram. Merparten av länsstyrelserna har angivit att de har arbetat med uppdatering och kvalitetssäkring av innehåll i åtgärdsområdesunderlagen som ligger som bilagor till vattenmyndigheternas förslag till åtgärdsprogram samt att de kvalitetsgranskat åtgärdsförslagen i VISS. Vidare har flera länsstyrelser uppgivit att de har återrapporтерat genomförandet av åtgärdsprogrammet gällande 2014 till vattenmyndigheterna.

Flera länsstyrelser, t.ex. Stockholm, Skåne, Jönköping, Uppsala, Dalarna och

Örebro har arbetat med att integrera vattenförvaltningsarbetet i länsstyrelsens löpande verksamhet. Skåne har t.ex. samordnat regionalt åtgärdsprogram för miljömålen med vattenförvaltningens åtgärdsprogram (2015-2021) där det varit möjligt för att undvika parallella system. Örebro har påbörjat arbetet med planer för miljöåtgärder inom vattenkraften utifrån ett avrinningsområdesperspektiv. Under året har 9 vandringshinder tagits bort med hjälp av länsstyrelsens arbete. Även biotopvårdande insatser har genomförts och tillståndshandlingar har tagits fram för kommande åtgärder.

Beredningssekretariatet på länsstyrelsen i Uppsala har medverkat i länsstyrelsens arbete med tillsyn av dammanläggningar samt restaurering av vattendrag både strategiskt och praktiskt. Beredningssekretariatet i Jönköping har gett stöd till de enheter som ansvarar för VA-planer, översiktsplaner, miljöbalksärenden utifrån miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogram. De har också startat ett projekt för att kartlägga och analysera miljögiftssituationen i Bolmens tillflöden i Storån. Dalarnas beredningssekretariat har deltagit i tillsynsfunktionens systemtillsynsprojekt. Syftet med projektet är att fasa ut miljögifter i produktionskedjan samt att länets miljöfarliga verksamheter får en bättre anpassad egenkontroll.

Förvaltningsplan

Vattenmyndigheter

Efter samrådet har stort arbete lagts ner på att göra förvaltningsplanen tydlig och användbar utan att frångå formella krav enligt vattenförvaltningsförordningen. Omfattande ändringar har gjorts för att göra förvaltningsplanen mer lättillgänglig och tydligare strukturerad.

Vattenmyndigheten i Bottenviken har arbetat aktivt med att få till stånd ett mer integrerat arbetssätt mellan vattenförvaltningen och arbetet med översvämningsdirektivet. Gemensamma texter till förvaltningsplan och riskhanteringsplan har tagits fram.

Länsstyrelser

Länsstyrelserna har generellt haft en väldigt liten aktivitet alternativt ingen. Några länsstyrelser har uppgivit att de har bistått vattenmyndigheterna med att lämna synpunkter på förvaltningsplanen och hjälpt till med samverkan i samrådsprocessen.

Kartläggning och statusklassning

Vattenmyndigheter

Vattenmyndigheterna har haft fokus på kommande vattenförvaltningscykel och fokuserat på att utvärdera tidigare arbete för att dra lärdomar och skapa en alltmer effektiv process inför nästa förvaltningscykel. Tillsammans med länsstyrelserna har arbete lagts ner på kvalitetssäkring av underlag i VISS. De hjälpredor som togs fram inför beredningssekretariatens statusbedömningsarbete har uppdaterats och publicerats på hemsidan. Arbetet med att peka ut

kraftigt modifierade vatten (KMV) och konstgjorda vatten (KV) har genomförts.

Länsstyrelser

Länsstyrelserna har framförallt arbetat med kvalitetssäkringar av statusklassningar/bedömningar, påverkan, miljöproblem efter inkomna remissynpunkter. Länsstyrelsen i Jönköpings län har uppgivit att flera vattenförekomster fick sänkt ekologisk status som ett resultat av en anpassning av hur övriga länsstyrelser har hanterat hydromorfologisk påverkan i bedömningen. Några länsstyrelser har också kvalitetssäkrat kopplingen mellan vattenförekomster och skyddade områden.

Övervakningsprogram

Vattenmyndigheter

Vattenmyndigheterna har färdigställt övervakningsprogram för respektive distrikts vattenförekomster. Övervakningsprogrammet redovisar den övervakning som ligger till grund för bedömning av status.

Vattenmyndigheterna har även deltagit i strategiska diskussioner med HaV, SGU och andra nationella myndigheter och datavärddar om hur Sveriges vattenrelaterade övervakning bättre ska kunna anpassas till vattenförvaltningen för att ge ett bättre underlag till statusbedömningarna.

Länsstyrelser

De flesta länsstyrelser uppger att de har kvalitetssäkrat och reviderat miljöövervakningsstationer i VISS. Flera länsstyrelser, t.ex. Östergötland, Blekinge, Halland, Skåne, Kalmar, Uppsala och Värmland har angivit att de deltagit aktivt i Naturvårdsverkets screening av bekämpningsmedel och PFAS i yt- och grundvatten.

Länsstyrelsen i Skåne län har under 2015 fortsatt arbetat med att förbättra och uppdatera verksamhetens recipientkontroll. Syftet är att alla utsläppare ska bidra med kunskapshöjande insatser. I Kronobergs län har arbetet förbättrat biologisk övervakning i näringsrika vatten och länsstyrelsen har deltagit i ett gemensamt program för grundvattennivåövervakning. Länsstyrelsen i Västerbottens län har gjort en anpassning av övervakning till vattenförvaltningens behov genom bl.a. ett nytt delprogram för miljögifter i fisk och förbättring av program för mjukbottenfauna och screening av prioriterade ämnen. Länsstyrelsen i Värmlands län har stöttat Gullspångsälvens vattenvårdsförbund i hur övervakning skall utformas för sjöar och vattendrag som är påverkade av vattenkraftsproduktion samt gjort en översiktlig inventering av den främmande invasiva arten sjögull. Länsstyrelsen i Blekinge län har gjort en omfattande provtagning av ett stort antal organiska miljögifter och bekämpningsmedel i utvalda dricksvattentäkter och grundvattenförekomster. I Uppsala län har länsstyrelsen utfört en flera provtagningar under 2015.

Ovanstående är mycket goda exempel på vad som gjorts inom övervakning. Länsstyrelserna i Gotlands och Örebro län har dessutom kort redovisat

resultaten av provtagningar. Länsstyrelsen i Gotlands län har tillsammans med Region Gotland och SGU tagit prov på 200 enskilda grundvattentäkter. Resultaten visar bland annat att nästan 30 % av de enskilda brunnarna på Gotland har otjänligt vatten med avseende på mikrobiell påverkan och slutsatser kan dras att vattentäkterna generellt sätt är mycket föroreningskänsliga och att kvalitetsförändringar kan ske snabbt vid t.ex. kraftig nederbörd. Resultat från föregående års miljögiftsprovtagning visade att halter av totalt 37 läkemedel upptäcktes i de gotländska vattnen, bland dem antiinflammatoriska som dikofenac, paracetamol och antibiotikan ciprofloxacin eller ångestdämpande och antidepressiva som oxazepam och venlafaxine. Länsstyrelsen i Örebro län har bl.a. genomfört provfiske och analys av miljögifter i abborre i sjön Hjälmarén. Resultat visade att PFOS, kvicksilver och PBDE överskred gällande gränsvärden.

Miljökvalitetsnormer

Vattenmyndigheter

Vattenmyndigheterna har uppdaterat förslag på miljökvalitetsnormer efter inkomna samrådssynpunkter. Vattenmyndigheten i Södra Östersjön och Bottenhavet har tillämpat metoder för tidsundantag när det är ekonomiskt orimligt på vattenförekomster med övergödningsproblem. Övriga distrikt har endast uppgivit att en metod tagits fram. Det framgår inte av vattenmyndigheternas redogörelser om de har tillämpat HaV:s vägledning om förlängd tidsfrist och mindre stränga krav – undantag från att nå en god status/potential till 2015 eller om en egen metod har tagits fram.

Länsstyrelser

Flera länsstyrelser har redovisat att de har arbetat med kvalitetsgranskning av förslag till miljökvalitetsnormer i VISS. Länsstyrelsen i Västmanlands län har dessutom redovisat att de har lyft fram miljökvalitetsnormerna i provningar av t.ex. reningsverk. I arbetet med planärenden lyfter de återkommande fram miljökvalitetsnormerna, men påpekar att det behövs utveckling för att kommunernas planeringsavdelningar bättre ska kunna använda detta verktyg. Länsstyrelsen i Hallands län har arbetat aktivt med tillämpning av miljökvalitetsnormer i tillsyn och provningsarbetet och i bedömning av verksamheters inverkan på miljökvalitetsnormer i planfrågor. Länsstyrelsen i Skåne län har under 2015 drivit flera mål i Mark- och miljödomstolen gällande utfasning av farliga ämnen och uppströmsarbete i avloppsreningsverk. Länsstyrelsen har också fortsatt arbetet med att se över tillstånd för avloppsreningsverk och industri. Länsstyrelsen i Norrbottens län har bevakat miljökvalitetsnormer och argumenterat för utsläppsvillkor i samband med ärendehantering av miljöfarlig verksamhet.

Rapportering

Vattenmyndigheter

Vattenmyndigheterna har tillsammans med HaV arbetat med förberedelser för rapportering till EU-kommissionen.

Länsstyrelser

Några länsstyrelser har uppgivit att de har samordnat länsstyrelsens återrapporering till vattenmyndigheten för genomförandet av åtgärdsprogrammet (2009-2015).

Övergripande

Länsstyrelser

På länsstyrelsen i Västra Götalands län har samordningsmöten hållits inom beredningssekretariatet och möten i temagrupper. På länsstyrelsen i Västerbottens län har mycket tid lagts på intern information om vattenmyndigheternas förslag på förvaltningsplan och åtgärdsprogram för 2016-2021 och samordning av länsstyrelsens yttrande på remissen. Länsstyrelsen har också fortsatt arbetet med tillämpning av miljökvalitetsnormer vid tillsyn och provning samt fysisk planering.

Övrigt

Vattenmyndigheter

Vattenmyndigheterna har under rubriken *övrigt* endast redogjort för arbete med VISS, se separat avsnitt.

Länsstyrelser

Under rubriken övrigt har länsstyrelserna redovisat olika typer av arbete. Flera länsstyrelser har redovisat löpande och administrativt arbete såsom att besvara remisser, samordning m.m. Länsstyrelsen i Kronoberg län har aktivt drivit frågan om och möjligheten till att bekämpa invasiva arter.

Bidrag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, SMHI

SMHI har ansvar för att förvalta hydrografisk information och ta fram underlag och verktyg för kartläggning och analys inom vattenförvaltningen. SMHI har förbrukat hela sitt bidrag på 15 000 tkr och merparten av bidraget har gått till lönekostnader.

Tabell 35. Förbrukade medel 2015 baserat på redovisning från SMHI. Redovisat i tusental kronor.

Lönekostnader inkl. OH	Tjänsteresor	Konsulttjänster	Utbetalda bidrag	Totalt
12 464	204	3 309	27	16 003

De flesta länsstyrelser har uppgivit att de under 2015 haft god användning av SMHI:s vattenwebb (S-Hype och kustzonsmodellen) för klassning, påverkansanalys och i tillsyn och provningsarbete. Vattenmyndigheterna har använt GIS-skikten.

Kartläggning och analys

Under 2015 har SMHI arbetat med att förbättra dataunderlag och verktyg som används inom vattenförvaltningen. Fokus för arbetet 2015 har legat på utveckling av SVAR och anpassningen till god hydrografi samt framtagande av underlag inför rapporteringen av geografiska data till EU-kommissionen. Tillsammans med institut i Norge, Finland och Danmark har SMHI arbetat med att få samstämmig representation av sjöar, vattendrag och avrinningsområden som delas mellan länderna. Samarbetet har resulterat i gemensamt geometriskt underlag samt gemensam ID-sättning.

I övrigt har flera mindre projekt inom fysisk påverkan och miljögifter avslutats. Vad gäller fysisk påverkan har bl.a. fler mätdata tillgängliggjorts, utvecklat webbverktyg för analys av vattenkraftsregleringar, beräkningar av vattentemperatur för sjöar och vattendrag, förbättrat utvärdering av data som beräknas genom den hydrogeologiska modellen S-Hype samt tillgängliggjort historisk dokumentation i Vattenwebb. Den historiska dokumentationen är viktig för att kunna bedöma dagens miljöpåverkan och fastställa referensförhållanden. Analysverktyget för vattenkraftsregleringar visar landets större reglermagasin och hur dessa påverkar vattenföringen nedströms. Vidare har SMHI utvecklat en generell ansats för modellering av godtyckliga ämnen inklusive miljögifter den s.k. NET-modellen.

SMHI har under 2015 gjort ett par nya satsningar inom områdena vattenbrist och torka genom arbetet vattenuttag och lågflöden. En första inventering har gjorts för att se vilka data som finns tillgängliga för att kunna användas i ett

register för vattenuttag. SMHI har varit i kontakt med SGU, SCB, Svenskt vatten, Jordbruksverket och de länsstyrelser som jobbat med systemet Älvan. Målet är att registret för vattenuttag skall finnas med data på delavrinningsområdesnivå. Vad gäller lågvattenflöden och vattenbrist orsakar det problem i många sektorer men framförallt inom jordbruket. En god framförhållning är viktig och under året har ett test av prognoser för lågflöden genomförts.

SMHI har kontinuerlig dialog med HaV och vattenmyndigheterna genom bl.a. operativa gruppen och deltagande i vattenförvaltningens styr- och koordineringsgrupp.

Spridning av resultat och verktyg som tagits fram av SMHI är god och fortsätter att öka. Antalet besök på SMHI:s vattenweb var 63 927 stycken under 2015, vilket motsvarar en ökning på 33 % jämfört med föregående år. Samtliga produkter i Vattenwebb är tillgängliga i <http://vattenwebb.smhi.se> och produkter från SVAR finns att ladda ner från <http://www.smhi.se/klimatdata/hydrologi/sjoar-och-vattendrag/ladda-ner-data-fran-svenskt-vattenarkiv-1.20127>

Bidrag till Sveriges geologiska undersökning, SGU

SGU har en föreskrivande och vägledande roll inom vattenförvaltningen avseende grundvatten. De avgränsar och förvaltar de grundvattenförekomster som ska statusbestämmas, samt är utförare och datavärd för nationell miljöövervakning. De är även datavärd för regional miljöövervakning, samt driver Vattentäcksarkivet som utgör datakälla för både ytvatten- och grundvattenarbetet. SGU deltar inom arbetet med Common Implementation Strategy (CIS) i arbetsgruppen för grundvatten.

SGU har förbrukat hela bidraget från anslag 1:12 på 6 000 tkr fördelat på föreskrifter och vägledningar, kartläggning och analys samt vattentäcksarkivet. Merparten av bidraget har gått till lönekostnader.

Tabell 36. Förbrukade medel under 2015 baserat på redovisning från SGU. Redovisat i tusental kronor.

Lönekostnader inkl. OH	Tjänsteresor	Konsulttjänster	Totalt
5 527	133	614	6 274

Föreskrifter, vägledningar, etc.

SGU har inlett en översyn och revidering av SGU:s föreskrifter om redovisning av åtgärdsprogram för grundvatten myndighetsföreskrifter, SGU-FS 2008:1, och föreskrifter om redovisning av förvaltningsplan för grundvatten, SGU-FS 2008:3. Dessutom har även en revidering inletts av SGU:s föreskrifter om miljökvalitetsnormer och statusklassificering för grundvatten, SGU-FS 2013:2. Revideringarna görs pga. av ändringar i grundvattendirektivets bilaga II.

SGU har givit omfattande svar på vattenmyndigheternas remisser avseende förvaltningsplan, åtgärdsprogram och miljökvalitetsnormer och har även hanterat ett tiotal andra remisser med relevans för vattenförvaltningen. SGU har deltagit inom den gemensamma genomförandestrategin inom EU-kommissionens arbetsgrupp WG Groundwater. Två fysiska möten har hållits, tre enkäter som rör det svenska genomförandet har besvarats av SGU.

Inom metodutveckling för grundvattenberoende ekosystem har en sammanvägd rapport tagits fram som redovisar grundvattenberoende ekosystems känslighet ur nivå- och kemihänseende.

SGU har kontinuerligt fört en dialog med HaV och vattenmyndigheterna avseende direktivets genomförande, dels genom deltagande i SamHatt och andra möteskonstellationer och dels genom direkta kontakter med vattenmyndigheterna. Resurser har lagts på vägledning och deltagande på

möten med Vattenmyndigheterna, samt på direktkontakter med länsstyrelsehandläggare.

Kartläggning och analys

Inom momentet kartläggning och analys har SGU under 2015 gjort bl.a. följande:

- 600 grundvattenförekomster har reviderats eller avgränsats för vattenförvaltningens behov och remitterats till vattenmyndigheterna. Gränser har justerats där ny geologisk information tagits fram. Riskförekomster och skyddade områden för dricksvatten har haft högre prioritet än övriga förekomster.
- En inventering av möjliga provtagningsplatser för kontrollerande övervakning har gjorts, i syfte att användas i det kommande arbetet med förbättrad övervakning av grundvatten. Ett antal fältbesök har genomförts.
- SGU har utfört en omfattande uppdatering av miljöövervakningsstationer i databasen VISS som en extra stödinsats till länen. Arbetet utgör basen i kommande arbete med ett nationellt stationsregister samt har även säkerställt rapportering till EU-kommissionen avseende övervakningsprogrammet för grundvatten.
- SGU har under 2015 levererat underlag till vattenmyndigheterna avseende förvaltningsplan, åtgärdsprogram och övervakningsprogram.

Vattentäcksarkivet

Insamling och förvaltning av vattenkvalitetsdata (råvatten) har skett under året. Insamling av data för att komplettera arbetsunderlaget för vattenförvaltningsarbetet genomförs löpande. Användarrådsmöte för Vattentäcksarkivet hölls under året. I insamlingsarbetet har SGU kontinuerlig kontakt med kommunerna (vattenproducenterna) och analyslaboratorierna. I frågor som rör Vattentäcksarkivet har SGU även kontakt med Vattenmyndigheterna, Livsmedelverket, länsstyrelser, Svensk Vatten, HaV, Naturvårdsverket Trafikverket, Myndigheten för samhällskydd och beredskap, Smittskyddsinstitutet, m.fl. SGU deltar även i informationsmöten och ger ut statusrapporter om hantering och användning av uppgifterna.

Bidrag till VattenInformationsSystemSverige (VISS)

Under 2015 har VISS finansierats med 6 000 tkr i bidrag från anslag 1:12 och med 500 tkr i bidrag från vattenmyndigheterna.

Syftet med VISS är att fungera som rapporteringsverktyg för att kunna genomföra den rapportering som krävs av EU-kommissionen avseende både vattendirektivet och havsmiljödirektivet. Syftet är också att fungera som ett handläggarsöd och samverkansverktyg. VISS syftar också till att skapa transparens i myndigheternas genomförande av direktiven.

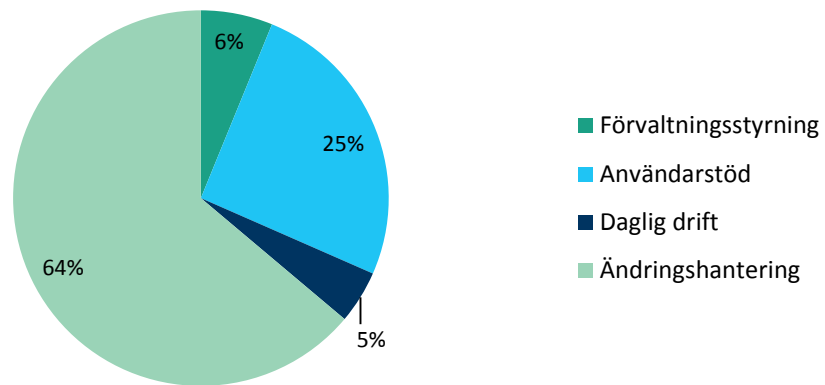
De övergripande målen för VISS 2015 var:

- Säkerställa att VISS uppfyller nya krav på rapportering.
- Anpassa VISS för att fungera för arbetet med havsmiljödirektivet.
- Att service och drift ska fungera under samrådsperioden trots en högre belastning.
- Klargöra avgränsningen för VISS, särskilt för om VISS ska vara ett verktyg för LOVA, miljömål och värdefulla vatten och om andra användare än länsstyrelserna och datavärdar ska kunna lägga in åtgärder.
- Fortsätta arbetet med att tillgängliggöra data från datavärdar i VISS.
- Tillgängliggöra och kvalitetssäkra VISS-hjälp.

Vid bedömning av uppfyllelse av målen bedöms samtliga som delvis uppfyllda.

Tabell 37. Förbrukade medel för VISS under 2015 baserat på redovisning från länsstyrelserna. Redovisat i tusental kronor.

Länsstyrelse	Lönekostnader inkl. OH	Antal timmar personal	Tjänste- resor	Konsult- tjänster	Övriga kostnader	Totalt
Länsstyrelsen i Jönköpings län	2 211	4 895	18	3 712	5	5 950
Länsstyrelsen i Kalmar län	254	388	30	503	-270	518
Summa	2 465	5 283	48	4 215	-265	6 468

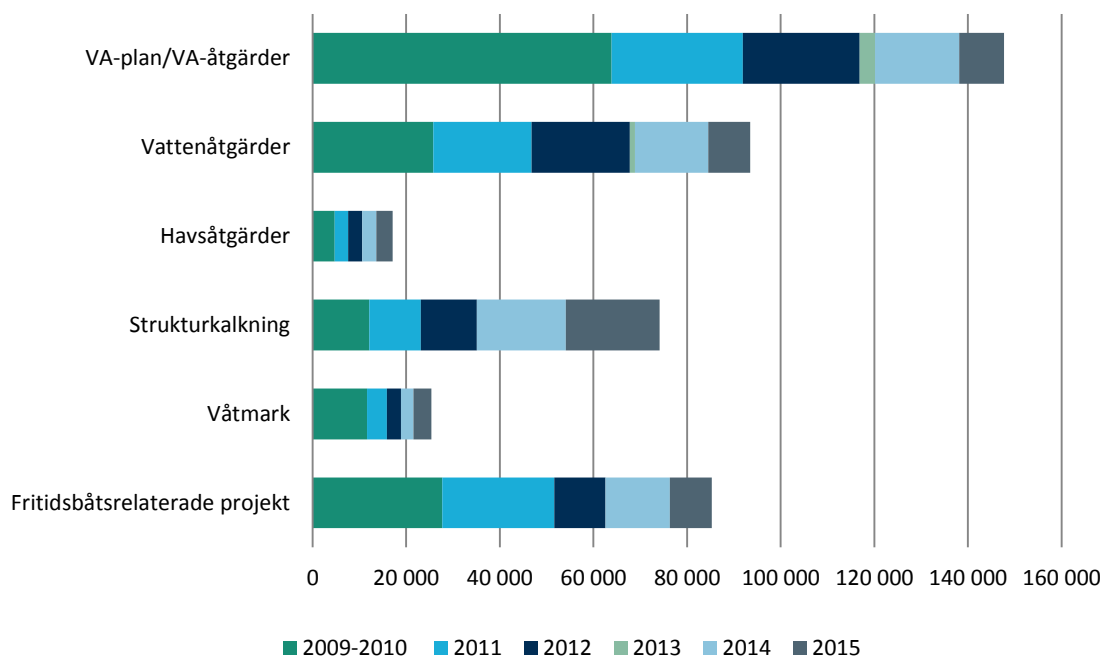


Figur 17. Procentuell fördelning av förbrukade medel per aktivitet inom VISS under 2015 enligt redovisning från länsstyrelsen.

Lokala vattenvårdsprojekt, LOVA (villkor 7)

Högst 75 000 tkr får användas för bidrag enligt förordningen (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA-projekt). Medel får även betalas ut till länsstyrelserna för deras administration av bidraget.

Sedan LOVA-bidraget infördes i Sverige 2009, har länsstyrelserna beviljat bidrag för sammanlagt 443 000 tkr till drygt 1 120 projekt. LOVA-bidraget delas ut till projekt för att minska utsläpp av kväve och fosfor till havsmiljön men också till projekt som syftar till att minska spridning av miljöfarliga ämnen till vattenmiljön vid hantering av fritidsbåtsbottnar.



Figur 18. Beviljat LOVA-bidrag 2009-2015 per åtgärdstyp. Redovisat i tusental kronor.

LOVA 2015

Av de 385 000 tkr som fördelades ut som ett samlat bidrag till länsstyrelserna 2015 kan högst 75 000 användas till LOVA. Under 2015 förbrukades totalt 53 001 tkr under villkor 7 enligt länsstyrelsernas redovisning i Agresso. Det motsvarar cirka 8 % av totalt förbrukade medel inom anslag 1:12, och omfattar dels länsstyrelsernas kostnader för administration av LOVA-bidraget, utbetalt bemyndigande för tidigare beviljade fleråriga projekt, dels delutbetalningar och slututbetalningar för projekt beviljade under år 2015. Cirka 50 000 tkr utbetalades i faktiska bidrag till projekt.

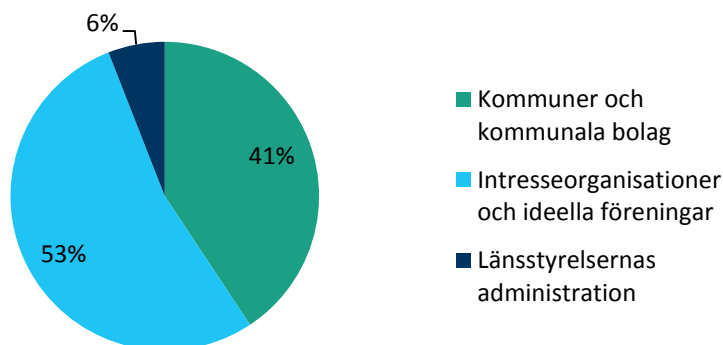
Förbrukningen av LOVA-bidraget har minskat från föregående år, då den var 11 %, motsvarande 71 168 tkr, av totalt förbrukade medel inom anslag 1:12.

Möjliga orsaker till minskningen kan vara att projekt som går i linje med förordning (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt, istället får bidrag enligt villkor 1, Insatser och åtgärder för att förbättra, bevara, planera, restaurera och skydda havs- och vattenmiljöer. Under villkor 1 finns möjlighet till helfinansiering av projektet, inom LOVA ges högst 50 % av projekt-kostnaden i bidrag. En annan orsak är att ansökningstrycket har minskat vilket delvis kan bero på att olika förutsättningar för resursfördelning inom länen ger sitt avtryck i processen att informera och stimulera aktörer och därmed skapa intresse och kunskap om LOVA-bidraget i regionen. En viktig funktion HaV har här, förutom att samverka med och stötta länen, är också att vara tydlig i sin information externt.

Tabell 38. Fördelning av länsstyrelsernas förbrukade medel inom LOVA 2015. Redovisat i tusental kronor.

Lönekostnader inkl. OH	Tjänsteresor	Konsulttjänster	Utbetalda bidrag	Övriga kostnader	Totalt
2 765	26	37	49 847	326	53 001

28 200 tkr av det förbrukade bidraget 2015 har främst gått till ideella föreningar och intresseorganisationer. Inom aktörgruppen representeras både större intresseorganisationer samt mindre föreningar, klubbar och sammanslutningar. Kommuner och kommunala bolag har fått 21 600 tkr till olika typer av LOVA-projekt under året.



Figur 19. Procentuell fördelning av förbrukat LOVA-bidrag 2015 per aktör.

2015 använde länsstyrelserna 3 100 tkr av det fördelade LOVA-bidraget för att täcka kostnader för administration av bidraget. Detta kan jämföras med året innan där länens administrationskostnader uppgick till cirka 1 100 tkr. 2015 användes det fördelade LOVA-bidraget till länsstyrelserna efter behov till administrationsbidrag. 2014 fanns ett tak på 1,5 % av det tilldelade LOVA-bidraget för att användas till administration vilket innebar ett begränsat utrymme för länsstyrelserna att genomföra stödjande aktiviteter. Detta kan ha bidragit till det lägre söktrycket under 2015, varför administrationsbidraget höjdes under 2015.

I administrationskostnaderna räknas, förutom kostnader för länsstyrelsernas personal vid handläggning av LOVA-ärenden och återrapportering till HaV, även tjänsteresor samt externa konsulttjänster för att stimulera och informera aktörer om bidraget. Även uppföljning i form av tillsyn av pågående och genomförda LOVA-projekt utförs inom ramen för administrationskostnaden.

Västra Götaland och Skåne har de högsta administrativa kostnaderna, med 421 tkr respektive 579 tkr. Båda länen har en högre projektverksamhet i förhållande till övriga län. Gotland har högst administrationskostnad, 731 tkr under året, som delvis kan bero på ett resurskrävande arbete med att stötta bidragsökanden vid ansökan samt slutrapportering.

Tabell 39. Antal nystartade LOVA-projekt under 2015 samt beviljat bidrag och arbetstid för personal per länsstyrelse.

Länsstyrelse	Antal nystartade projekt	Beviljat bidrag, tkr	Antal timmar för personal på länsstyrelsen
Länsstyrelsen i Blekinge län	7	3 694	342
Länsstyrelsen i Dalarnas län	1	100	0
Länsstyrelsen i Gotlands län	5	944	842
Länsstyrelsen i Gävleborgs län	1	400	43
Länsstyrelsen i Hallands län	6	2 399	371
Länsstyrelsen i Jämtlands län	0	0	0
Länsstyrelsen i Jönköpings län	5	398	113
Länsstyrelsen i Kalmar län	7	3 925	363
Länsstyrelsen i Kronobergs län	4	2 216	128
Länsstyrelsen i Norrbottens län	2	225	0
Länsstyrelsen i Skåne län	12	9 783	718
Länsstyrelsen i Stockholms län	19	8 029	406
Länsstyrelsen i Södermanlands län	7	2 618	472
Länsstyrelsen i Uppsala län	15	3 077	268
Länsstyrelsen i Värmlands län	11	2 410	149
Länsstyrelsen i Västerbottens län	1	381	0
Länsstyrelsen i Västernorrlands län	1	148	0
Länsstyrelsen i Västmanlands län	7	1 802	0
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	21	7 348	859
Länsstyrelsen i Örebro län	14	892	99
Länsstyrelsen i Östergötlands län	8	5 082	333
Summa	154	55 868	5 506

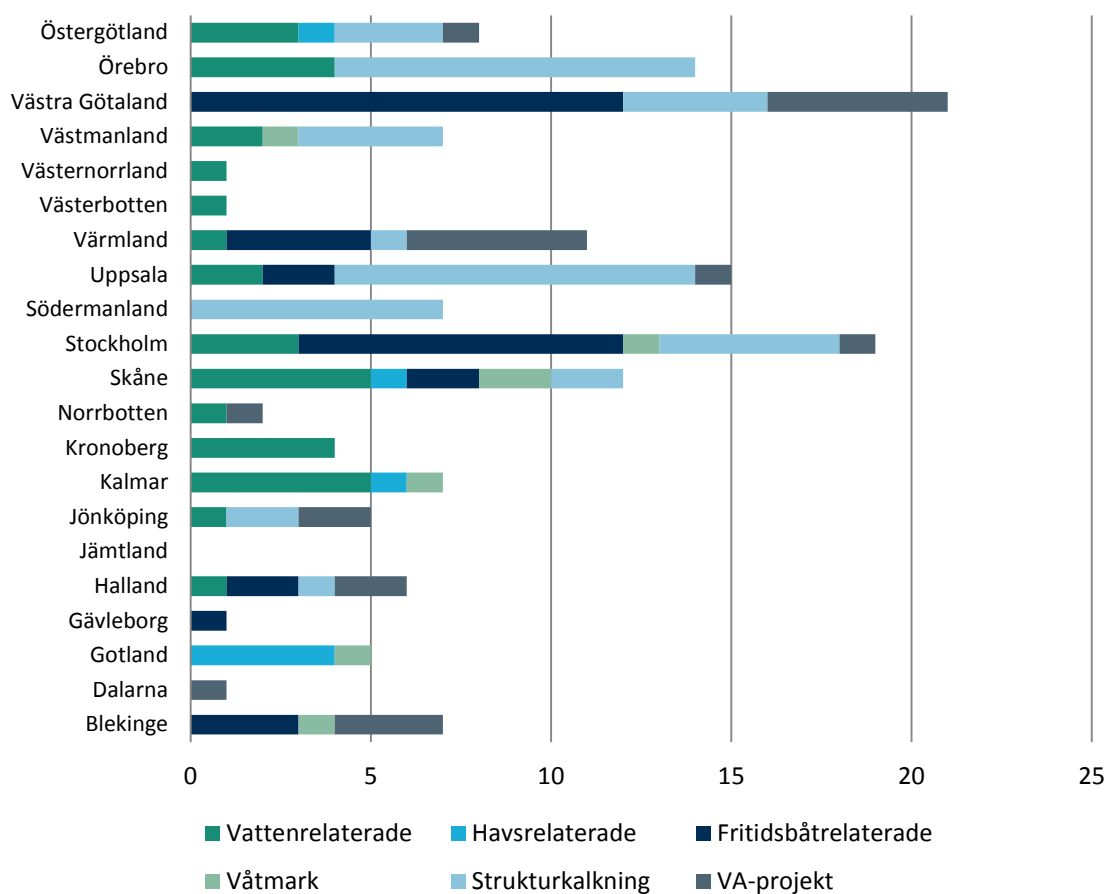
Jämtland beslutade inga LOVA-projekt under året och har därmed inga administrationskostnader. Övriga län utan kostnader för administration, har haft en förhållandevis liten projektverksamhet inom LOVA under året.

Årsarbetskraft räknat i timmar nedlagt på administrationen varierar också (se tabell 39) beroende på hur högt ansökningstryck länet har samt hur resurskrävande handläggningen är. Stöd till bidragsökanden vid ansökan och slutrapportering är för vissa län mer resurskrävande än för andra, även att stimulera aktörer och skapa ett intresse genom att informera om bidraget. Totalt lades 5 506 timmar ner på LOVA-administration, vilket motsvarar 2,75 heltidstjänster 2015.

2015 startade 154 nya LOVA-projekt till en kostnad av totalt 55 800 tkr. Kustlänsstyrelserna i Skåne, Stockholm och Västra Götaland hade relativt stor projektverksamhet sett till antalet uppstartade projekt, såväl som i Uppsala. Inlandslänsstyrelserna i Värmland och Örebro har också haft många nya LOVA-projekt. Av de nya LOVA-projekten 2015, avslutades 39 % under året. 61 % är fleråriga projekt och ska avslutas under kommande år.

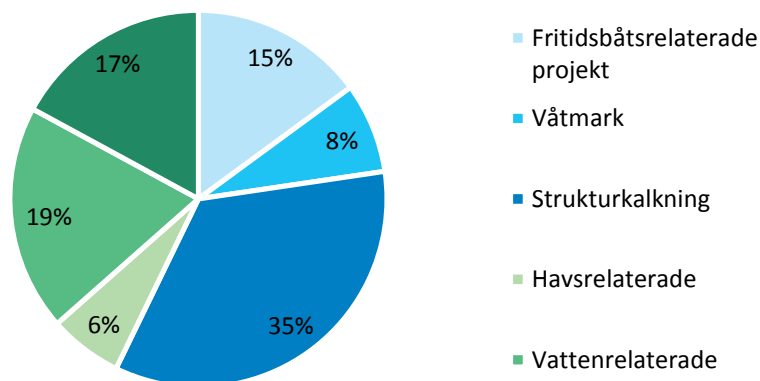
Fördelningen av projekttyp mellan länsstyrelserna varierar. Vattenrelaterade projekt, dvs. projekt som utförs i eller i anslutning till inlandsvatten, d v s rinnande vatten och sjöar, exempelvis tvåstegsdiken, dikesrensning eller olika typer av restaureringsprojekt är mer förekommande i Skåne och Kalmar än till exempelvis Stockholm och Västra Götaland, där de fritidsbåtsrelaterade projekten, dvs. åtgärder vid hantering av fritidsbåtsbottnar, klart dominerar.

Den 1 oktober 2014 justerades 2 § i förordning (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt, vilket inneburit att installationer av toatömningsanläggningar för fritidsbåtar inte varit stödberättigat under 2015. När det tidigare endast var möjligt att söka LOVA-bidrag för att installera anläggningar för toatömning och båttvätt, har nu nya möjligheter öppnat sig och genererar nya typer av projekt inom kategorin fritidsbåtsrelaterade projekt. Detta har ändrat trenden för denna typ av projekt och är en trolig förklaring till att färre fritidsbåtsrelaterade LOVA-projekt har initierats under året jämfört med året innan. Under 2015 gällde de nya satsningarna främst kompletteringar av reningssystem på befintliga spolplattor. Det är rimligt att förvänta sig att det kan ta en viss tid innan det är etablerat att nya typer av åtgärder vid hantering av fritidsbåtsbottnar nu möjliga. Länsstyrelsernas LOVA-nätverk spelar en viktig roll här och byter kunskap och erfarenheter om vilka typer av projekt som får bidrag.



Figur 20. Antal nya LOVA-projekt per länsstyrelse fördelat per projekttyp.

Havsrelaterade projekt, d v s projekt som utförs i eller i anslutning till kust och hav har under året i huvudsak beviljats bidrag i Gotlands län. I länet dominerar åtgärder såsom alg-och slätskörd. I Kalmar, Skåne och Östergötland har satsningar på musselodlingar gjorts. Våtmarksprojekt har utförts i Skåne, Västmanland och Kalmar län medan VA-projekt i huvudsak utförts i Västra Götaland och Värmlands län. Den typen av projekt omfattar bland annat att ta fram VA-planer eller utföra en förstudie inför en VA-åtgärd.



Figur 21. Procentuell fördelning av beviljat LOVA-bidrag 2015 per åtgärdsstyp.

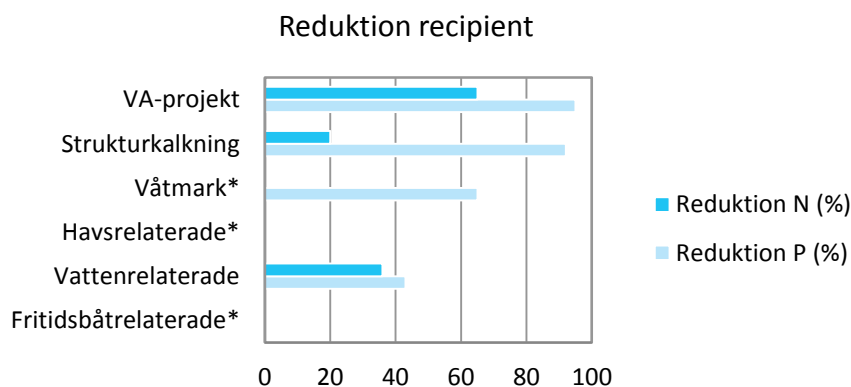
Strukturkalkningsprojekten i Södermanland, Uppsala, Örebro och Östergötland, har haft en tendens att öka och dominerar klart under året med den största andelen beviljade medel (19 500 tkr) och är den typen av projekt som också är flest till antalet, 49 beviljade projekt. Vattenrelaterade åtgärder är den näst största kategorin avseende beviljat bidrag (10 600 tkr) medan de fritidsbåtrelaterade projekten är näst flest till antalet, 35 st.

Resultat och miljöeffekter av genomförda LOVA-projekt

Av 134 slutrappporterade projekt under året har den största andelen, 108 projekt, resulterat i *fysiska åtgärder*. 24 projekt tillhörde kategorin *kunskaps- och informationsprojekt* och 2 projekt omfattade både kunskapsinhämtning samt konkreta åtgärder.

De fysiska åtgärderna omfattar bland annat 25 projekt som syftat till att installera båttvätt. Resultatet beräknas i antalet fritidsbåtar som använt anläggningarna, 3 080 fritidsbåtar.

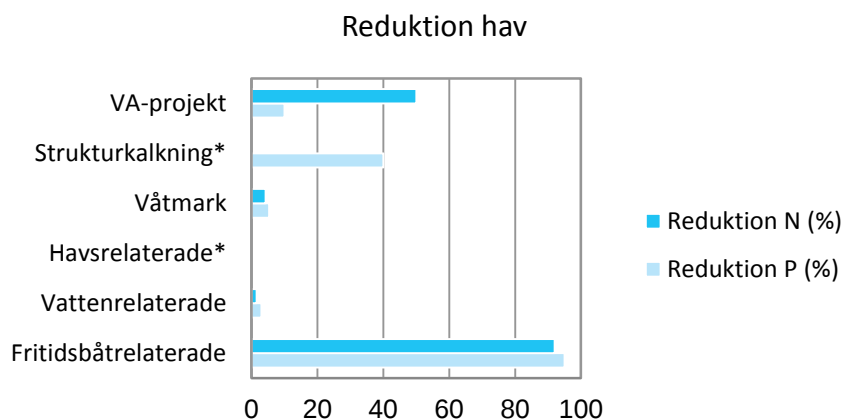
18 projekt som slutfördes under året har avsett installation av toatömningssystem, dessa projekt beslutades 2014 och har pågått under 2015.



Figur 22. Fosfor- och kvävereduktion i procent till recipienten av de fysiska åtgärder som slutrappporterades 2015. * Ej fullständigt redovisat.

Tre projekt tillhör kategorin havsrelaterade projekt och avser släk- och algskördprojekt. Resultatet av dessa projekt är att sammanlagt 1 190 m strand har skördats. Syfte och mål med denna typ av projekt är att eliminera näringsläckage från fosfor- och kvävehaltiga algsamlingar till havet för att minska övergödningen. Genom att mäta andelen fosfor och kväve genom provtagning av alger och skördad mängd har man bedömt att dessa projekt gett en fosforreduktion på 341,3 kg fosfor till havet per år vilket ger en kostnadseffektivitet på 497 kr per reducerat kg fosfor i havet.

Eftersom värden avseende fosfor- och kvävereduktionen före och efter åtgärden inom några av projektyperna inte har redovisats fullständigt har det varit svårt att utvärdera andelen fosfor- och kvävereduktion för vissa av kategorierna.



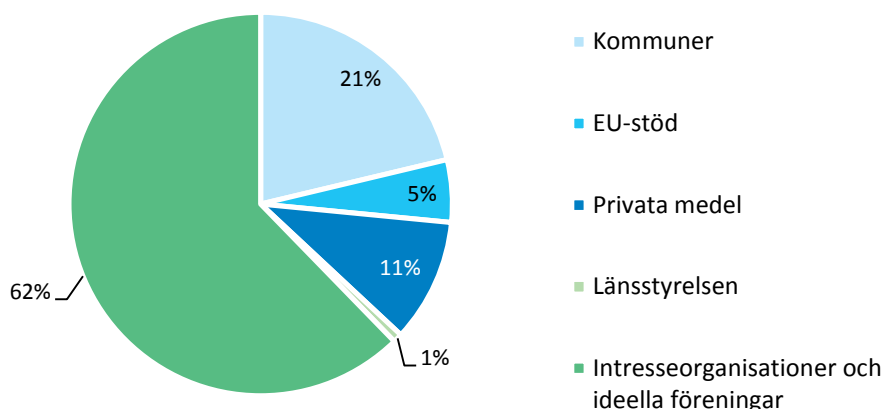
Figur 23. Fosfor- och kvävereduktion i procent till havet av de fysiska åtgärder som slutrapporterades 2015. * Ej fullständigt redovisat.

36 strukturkalkningsprojekt har avslutats under året. Syftet är att minska växtnäringsläckaget av främst fosfor genom att strukturkalka åkerjordar med hög lerhalt. 4 av projekten har pågått under flera år, övriga har varit ett- eller tvååriga. 28 av åtgärderna har resulterat i 4 348 hektar strukturkalkad åkermark. Miljöeffekten i dessa projekt har bedömts utifrån schablonvärden från Vattenmyndigheten och uppskattas till en reduktion på 1 102 kg fosfor till recipienten per år till en kostnad av 7 612 kr per kg.

Kunskaps- och informationsprojekten avser i hög grad förstudier eller projekteringar inför en konkret åtgärd. Det kan exempelvis avse en kartläggning av ett område inför att anlägga en våtmark, eller för att utreda vilka typer av åtgärder som behöver genomföras inom ett avrinningsområde. Det kan även avse en inventering och framtagande av underlag inför upprättande VA-planer. Flera av dessa projekt leder till en ökad miljömedvetenhet hos fastighets- och markägare.

Medfinansiering

Medfinansiering inom LOVA-projekt erhålls från olika källor. Av de projekt som avslutades 2015 är intresseorganisationer och ideella föreningar den största källan till medfinansiering, därefter medfinansierar kommunerna till näst störst del.

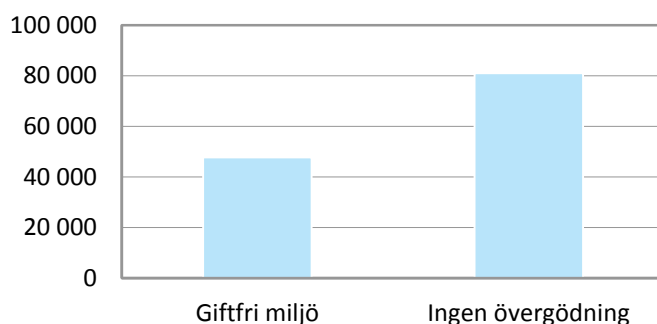


Figur 24. Andel medfinansiering av LOVA-bidrag fördelat på olika typer av medfinansierare.

Möjligheterna att medfinansiera LOVA-projekten kan vara en begränsning för den enskilde aktören, men en betydande andel av LOVA-projekten finansieras med privata medel och ideell arbetstid. Ofta kombineras LOVA-projekt med EU-stöd, då främst från Landsbygdsprogrammet, där finansieringen avser stora vattenrelaterade projekt inom exempelvis ett avrinningsområde.

LOVA och miljömål

Lokala källor och problem med övergödning kan lösas på flera sätt, likaså att eliminera spridning av miljögifter i samband med fritidsbåtars bottenbehandling. Syftet med LOVA-verksamheten är dels att förebygga och åtgärda övergödning, vilket är kopplat till det nationella miljökvalitetsmålet *Ingen Övergödning* samt att förhindra att föroreningar läcker ut i samband med hantering av fritidsbåtbottnar, vilket bidrar till att uppnå miljökvalitetsmålet *Giftfri miljö*.



Figur 25. Fördelning av totalt beviljade LOVA-medel per miljökvalitetsmål. Beviljade medel avser både ettåriga och fleråriga LOVA-projekt. Redovisat i tusental kronor.

Sett till andel bidragsmedel och huvudsaklig miljömålsinriktning utgör övergödningssprojekten den största andelen och motsvarar 86 % av de nya både ett- och fleråriga projekt som startat under år 2015, vilket motsvarar totalt

80 900 tkr (se figur 25) och åtgärder för en giftfri miljö utgör totalt 47 700 tkr av beviljade medel för ett- och fleråriga projekt. Ett flertal av projekten, exempelvis olika vattenåtgärder, anknyter till fler miljökvalitetsmål såsom *Myllrande våtmarker*, *Levande sjöar och vattendrag*, *Hav i balans samt levande kust och skärgård* och *Ett rikt växt- och djurliv*.

Samhällsnytta

Under 2015 har HaV i samarbete med länsstyrelserna arbetat fram en ny LOVA-vägledning. Förordningen och LOVA-vägledningen detaljstyr inte utan stimulerar och uppmuntrar istället till samarbeten och lösningar som ger bra utbyte av miljöförbättringar från satsade medel. Detta har resulterat i att nya typer av projekt börjar etableras. Flera projekt har skapat arbetstillfällen, främjat turismen, ökat konkurrenskraften samt höjt den allmänna miljömedvetenheten och kunskapen om vilka åtgärder som kan vidtas för att förbättra miljön i hav och vatten. LOVA-bidraget har också en viktig effekt i att kompletterande finansiering till vattenmiljöåtgärder mobiliseras, i flera fall utöver 50 % medfinansiering.

Exempel på projekt som generat synergier i form av ökad miljömedvetenhet, skapande av arbetstillfällen, samt uppväxling av LOVA-bidraget:

- *Kretsloppan ekonomisk förening* i Härnösand i Västernorrland har satsat 295 000 kronor på att genomföra en förprojektering som ska utgöra underlag i en investeringsansökan till Europeiska Havs – och fiskerifonden (EHFF). Målet är att skapa ett kretsloppsväxthus för fiskar och växter utan utsläpp av kväve och fosfor.
- *Kalmar kommun* har startat ett projekt med att anlägga en musselodling på cirka 1 hektar för att förbättra vattenkvaliteten i skärgården. Genom att musslorna filtrerar bort näringsämnen och sedan skördas, lyfts kväve och fosfor bort från vattenmassan. Projektet kommer att ingå som en del i ett större EU-projekt (Baltic Blue Growth) där man även kommer att titta på möjligheterna att tillverka djurfoder av musslor. Målet är att sluta kretsloppet mellan land och hav genom att återföra näringsämnena till lantbruket i form av djurfoder. LOVA-bidraget uppgår till totalt 1,5 miljoner kronor och hela EU-projektets finansiering uppgår till totalt 52 miljoner kronor varav 27 miljoner går till Sverige.
- *Skellefteå kommun* har fått 381 000 kronor för att i ett första skede kartera och planera lämpliga åtgärder och utföra ett förankringsarbete med jordbrukare och markägare i området. Därefter ska konkreta åtgärder genomföras för att komma tillrätta med övergödning och algbloomning i sjön Skråmträsket. Sjön är pilot för arbetet mot övergödning i Bottenvikens vattendistrikt och projektet är ett pilotprojekt som kommer att användas som visningsobjekt i vattendistriktet.

Mer information och exempel på LOVA-projekt går att finna på respektive länsstyrelses hemsida.

Havsmiljöinstitutet (villkor 8)

10 000 tkr ska utbetalas till Göteborgs universitet för Havsmiljöinstitutet.

Havsmiljöinstitutet (HMI) bistår HaV inom havsmiljöområdet med vetenskaplig kompetens samt bedriver analys- och syntesverksamhet inom havsmiljöområdet. Det bidrar till möjligheten för HaV att bedriva ett väl underbyggt förvaltningsarbete inom ramen för vårt uppdrag inom det miljöpolitiska området.

Bidraget till HMI från anslag 1:12 har använts till följande uppdrag: koordinering av forskningsprojektet Waters, sammanställning av resultat från forskningsprojektet Utveckling av förvaltning och restaurering av ålgräsekosystem, ta fram rapporten Bedömning av status och hot för de marina ekosystemtjänsterna i Östersjön och Västerhavet, samhällsfenomen bakom övergödning av havsmiljön – beräkningar av åtgärdspotential, expertstöd inom marint skräp, expertstöd om skyddat område i Arktis, sammankallande för Ospars expertgrupp ICG – COBAM, samordning havsmiljödirektivet i Ospars region Nordsjön, studie av att genomföra av Oskar föreslagna åtgärder i Sverige, modellering av larvspridning i marint skyddade områden, Havet-rapporten 2015/2016, arrangera Havsmiljöseminariet 2015, websidan Havsmiljö.se.

Ingen del av bidraget från anslag 1:12 har gått till fysiska åtgärder i miljön. Det som HMI rapporterat som lönekostnader är kopplat till framtagande av underlag, förstudier, uppföljning och rapporter m.m.

Tabell 40. Förbrukade medel under 2015 baserat på redovisning från Havsmiljöinstitutet. Redovisat i tusental kronor.

Lönekostnader inkl. OH	Antal timmar personal	Tjänsteresor	Konsult- tjänster	Utbetalda bidrag	Övrigt	Totalt
5 719	13 268	232	640	0	3 409	10 000

Utveckling av selektiva redskap (villkor 9)

Högst 10 000 tkr får användas för utveckling av selektiva redskap i syfte att underlätta genomförandet av den gemensamma fiskeripolitiken.

SLU Akvatiska resurser har på uppdrag av HaV bildat ett internt sekretariat med uppdrag att bistå näringen att utforma vetenskapligt baserade frågeställningar och projekt, upphandling av utförare till projekt samt viss övrig administration. Sekretariatet sköter också kontakter med och bereder underlag till Styrgruppen på HaV för efterföljande beslut av HaV:s Generaldirektör om fördelning av medel. Förbrukade medel för uppdraget till sekretariatet uppgick under 2015 till 591 tkr.

Tabell 41. Beviljade bidrag till SLU för utveckling av selektiva redskap. Redovisat i tusental kronor

Projekt och syfte	Område	Beviljat bidrag
# 2 Multifunktionsburar	Demersalt fisk	434
- Utveckla en befintlig bur för hummerfiske för att även selektivt kunna fiska torsk		
#4 Selektiv laxfälla	Laxfiske	362
- Utveckla en laxfälla för att selektivt kunna fiska sik under de tider på året som laxfisket är stängt		
#5 Räkbur	Demersalt fisk	606
- Utveckla en befintlig bur för nordhavsräka för att riktat kunna fiska torsk och hummer		
# 21 Utsortering av gråsej i pelagisk trål	Pelagiskt fisk	1 040
- Utvärdera rist som i det pelagiska sillfisket kan användas för att avskilja oönskad fångst av sej		
# 32 Plattfisk och stor torsk rist/stormaskig	Demersalt fisk	1 326
- Utveckla en tvärställd rist för fiske efter platt- och rundfisk med möjlighet att flexibelt kunna ställa om mellan dessa		
# 41 Vidareutveckling kräftfrist i Halland	Kräftfiske	836
- Vidareutveckling av rist för bättre utsortering av plattfisk och torsk		
# 52 Tryggrist 9/10/11	Räkfiske	2 105
- Utvärdera tryggrist med olika spaltbredd för att minimera fångst av undermålig räka		
Selektivitet anpassad för små räkrålar	Räkfiske	587
- Utveckla en mer selektiv räkrålningsmetod som är anpassad för mindre båtar		
Sidopaneler i torsktrålar	Demersalt fisk	1 181
- Avlastade sidopaneler i torsktrålar i Östersjön för ökad storleksselektivitet		
Summa		8 477

Under 2015 beviljades även bidrag om 8 477 tkr (se tabell 41) för utvecklande av selektiva redskap till SLU, varav hela beloppet användes för att underlätta för näringen att nå landningsskyldigheten genom utvecklingen av selektiva redskap.

Utvecklingen av selektiva fiskemetoder har tagit ordentlig fart genom stimulansen via villkoret i regleringsbrevet. I de fall selektiviteten kan ytterligare vidareutvecklas har verksamheten 2015 bidragit till att stimulera diskussion och samverkan i frågorna. Bidraget bidrar framförallt inom miljö kvalitetsmålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård*.

Avancerad rening av avloppsvatten (villkor 10)

Högst 10 000 tkr får användas för avancerad rening av avloppsvatten.

Genom budgetpropositionen för 2014 anslags 32 000 tkr över fyra år till anslag 1:12 för att främja avancerad rening av avloppsvatten för att avskilja läkemedelsrester och andra skadliga kemikalier. Sex projekt fick medel 2014 och fem av dessa sökte och fick medel även för 2015. Bidraget har gått till forskning, utveckling och utvärdering av processer samt för att ta tillvara det arbete som görs i andra länder inom området avancerad avloppsrening.

Projekten har genererat kunskap och erfarenheter om olika tekniska lösningar (främst ozon och aktivt kol), dess effektivitet och för- och nackdelar. Kunskapen kan ligga till grund för beslut om att införa avancerad rening vid reningsverk i Sverige.

Tabell 42. Beviljade projekt 2015 inom avancerad rening av läkemedel. Redovisat i tusental kronor.

Mottagare	Projekt	Beviljat bidrag från 1:12	Övrig finansiering	Andel finansiering 1:12
Institutet för jordbruks- och miljöteknik, JTI	Läkemedel och organiska miljöföroreningar i kretsloppet	670	358	65 %
Högskolan Kristianstad HKR	Fullskalig Rening Av Mikroföroreningar – FRAM	1 155	525	69 %
IVL Svenska Miljöinstitutet	Systemförslag för rening av läkemedelsrester och andra prioriterade svårnedbrytbara ämnen	2 610	1 630	62 %
Sweden Water Research, SWR	Rening av svårnedbrytbara föroreningar i avloppsvatten	2 568	544	83 %
Umeå universitet	Utvärdering av avancerad rening av avloppsvatten i fullskala	2 996	1 171	72 %
Summa		10 000	4 228	70 %

Beviljade projekt 2015

Läkemedel och organiska miljöföroreningar till kretsloppet

Projektets syfte är att utveckla kunskapen om riskbilden för spridning av organiska föroreningar i miljön vid kretslopp av källsorterade avloppsfraktioner och möjligheten att begränsa eventuella risker genom olika behandlingstekniker. Projektet har ökat kunskapen om innehåll av läkemedelsrester i latrin och klosettwater, samt olika behandlingsteknikers potential att bryta ner läkemedelsrester.

Fullskalig rening av miljöföroreningar

Syftet med projektet är att utveckla en kompletterande och kostnadseffektiv reningsmetod för läkemedelsrester och andra miljöföroreningar, samt reducera mängden resistensbärande gener till recipienten. En fullskalig anläggning som bygger på aktivt kol har varit i drift i Osby under 2015 och provtagning och analys genomförts avseende läkemedelsrester.

Systemförslag för rening av läkemedelsrester och andra prioriterade svårnedbrytbara ämnen

Projektets syfte är att bidra till implementering av bättre behandlingssystem vid svenska reningsverk genom att ta fram underlag för val av system som passar olika typer av reningsverk. Underlaget ska ge kunskap om de mest realistiska reningsmetoderna för olika anläggningstyper. Projektet har tagit fram en sammanställning som inkluderar en lista för läkemedelsrester och andra prioriterade ämnen samt behandlingsmetoder för dessa.

Utvärdering av avancerad rening av avloppsvatten i fullskala

Projektet undersöker hur man kan implementera ozonering av avloppsvatten i fullskala i Sverige och studerar effekterna av detta med avseende på avskiljningsgrad av läkemedel samt effekter på exponerad biota. Projektet inleddes med en planerings- och projekteringsfas och fullskaleanläggningen i Knivsta har nu varit full drift sedan juli 2015. Kontinuerlig provtagning och kartläggning av avskiljningsgrad pågår, flera ekologiska utvärderingar i recipient och undersökningar på exponerad fisk.

Rening av svårnedbrytbara föroreningar i avloppsvatten

Syftet med projektet är utveckling av reningsprocesser avsedda för reduktion av läkemedelsrester och andra svårnedbrytbara föroreningar som inte effektivt kan reduceras i reningsverken. Under 2015 har projektet fortsatt att studera avskiljning av ett antal läkemedel, hormoner och biocider vid ozonering av utgående avloppsvatten. Därtill genomfördes en studieresa till Schweiz och Tyskland i syfte att beskriv olika existerande fullskaleanläggningar baserade antingen på aktivt kol eller ozon. Denna beskrivning utgör en förutsättning för fortsatt arbete med etablering av riktlinjer och dimensionering för svenska förhållanden.

Internationella fiskesekretariatet FISH (villkor 11)

Högst 2 000 tkr får användas för bidrag till Internationella fiskesekretariatet (FISH). Medlen betalas ut mot rekvisition.

Under 2015 har FISH varit aktiv i den politiska utvecklingen av fisket i EU. I synnerhet har de varit med och påverkat följande händelser:

- Flerårsplanen för torsk, skarpsill och sill i Östersjöns, ett förslag som Europeiska kommissionen publicerade i slutet av 2014
- Ramförslaget för tekniska regleringar (ett förslag har arbetats fram av Europeiska kommissionen under 2015)
- Beslut om totala tillåtna fångstmängd (TAC) för Östersjön, Nordsjön och Nordatlanten
- Utveckling av fiskerelaterade indikatorer under havsmiljödirektivet (MSFD, med focus på deskriptor 3)

Tabell 43. Förbrukade medel under 2015 baserat på redovisning från Internationella fiskesekretariatet. Redovisat i tusental kronor.

Lönekostnader inkl. OH	Tjänsteresor	Utbetalda bidrag	Övrigt	Totalt
1 352	178	100	370	2 000

FISH har påverkat den politiska utvecklingen i Östersjöregionen genom deltagande vid alla möten i den rådgivande nämnden för Östersjöns (BSAC) samt deltagande vid BALTFISH Forums möten. FISH har under året producerat tio positionsdokument och brev (vilket många producerats tillsammans med andra ideella organisationer) som riktats till olika målgrupper.

FISH har deltagit som observatör i EUs Marina Strategiska Samordningsgrupp för havsmiljödirektivet och dess tre olika arbetsgrupper. FISH har vidare tagit fram en sammanställning av internationella havsforskningsrådets (ICES) vetenskapliga råd för fiskebestånden i Östersjön för 2015. Denna rapport har en stor spridning bland europeiska beslutsfattare och intressenter. Fortsatt fokus för arbetet är stöd och samordning av NGOers arbete i Östersjön och inom EU.

På EU nivå har FISH påverkat beslutsfattare genom regelbundna policy dokument som skickas till fiskeministrarna och dess rådgivare inför EUs fiskerådsmöten. Ämnen som berörts under 2015 är flerårsplanen för torsk, skarpsill och sill i Östersjön, 2016 års fiskemöjligheter (TACs) i Östersjön, Nordsjön och Nordatlanten.

FISH har noga följt utvecklingen av ICES råd, och har medverkat som observatör vid tre olika möten för att upprätthålla en nära kontakt med ICES forskare för tolkning av råden. FISH har under 2015 påbörjat planering av ett gemensamt symposium om ekosystembaserad förvaltning av fisket i Östersjön. Symposiet är ett samarbete mellan FISH, ICES och Baltic Eye vid Stockholms Universitet. FISH har inlett en översyn av sin externa kommunikation med utarbetandet av en kommunikationsstrategi och modernisering av hemsidan. Under året har de regelbundet publicerat nyheter om utveckling inom forskning och fiskepolitik (55 artiklar) och de har skickat ut 4 elektroniska nyhetsbrev till 700 mottagare.

Utveckling och möjligheter

I detta avsnitt så vill vi ge några exempel och kommentarer på arbete och aktiviteter som påbörjats eller genomförts under 2015 och som har en direkt koppling till anslag 1:12.

Utveckling av länsstyrelsebidraget

Länsstyrelserna är som grupp den absolut största mottagaren och därmed genomförare av arbete kopplat till anslaget. Beslutsmodell och delvis fördelningsmodell för bidragsmedel från anslaget till länsstyrelserna förändrades för fyra år sedan genom att bidragsmedlen till den långsiktiga verksamheten samlades i ett bidragsbeslut. Syftet var bl.a. att minska administrationen, öka effektiviteten och skapa större miljönytta per insatt krona.

Vi ser nu i såväl åiterrapportering som i de avstämningsmöten vi har gemensamt med länsstyrelserna att modellen fungerar väl. Länsstyrelserna uttrycker att de ser möjligheter med ett samlat beslut genom att de kan utnyttja anslaget effektivare. De kan göra prioriteringar utifrån det åtgärdsbehov som finns på regional nivå. Sedan 2012 har länsstyrelsernas interna styrning av anslagsanvändning utvecklats och anpassats efter växlande regionala behov och förutsättningar baserat på miljömålsarbete och åtgärdsprogram. Vi ser en minskning av oförbrukade anslagsmedel vilket vi tolkar som en mer effektiv användning av anslaget.

Behov av översyn av förordningar kopplade till anslaget

Under 2015 gjordes en systematisk genomlysning av hur länsstyrelserna planerar, prioriterar, arbetar med samfinansieringar samt följer upp sina respektive bidrag från anslaget. Genomlysningen gjordes delvis med konsultstöd och underlaget används internt i vårt gemensamma arbete med länsstyrelserna för fortsatt utveckling av anslagshanteringen.

En av slutsatserna är att de förordningar som är kopplade till anslaget inte alltid är optimala för ett åtgärdsarbete som är baserat på de behov och inriktningar som gäller idag. En översyn kan ge möjlighet för effektiviseringar för såväl anslaget som helhet som för länsstyrelsernas och kommunernas regionala och lokala åtgärdsarbete.

Medfinansiering

Arbetet med havs- och vattenmiljöer är komplext och behov finns för flera olika typer av insatser och åtgärder. Anslag 1:12 är en viktig del av detta arbete, men inte den enda. Flera andra finansieringskällor finns och används också för att få till åtgärdsarbetet.

Ett prioriterat arbete för oss är att utveckla användningen av anslaget i samverkan med andra finansieringsformer. Vi vill se mer att anslaget används till att växlas upp genom att användas som med- och samfinansiering för att på så sätt få tillgång till mer medel och få till fler åtgärder för anslaget. Några exempel på samfinansiering som är etablerade och fungerar är inom LOVA, kalkningsverksamheten och fiskevårdsmedel. Som framgår av redovisningen så används anslaget även till medfinansiering av EHFF, då främst inom området datainsamling.

Vi har sedan tidigare en väl fungerande modell för LIFE-programmet och projektansökningar riktade dit. Detta gällande såväl stöd till projektetablering som senare medfinansiering. Under 2015 var aktiviteten hög där det togs fram flera starka projektförslag, som kommer att ge goda förutsättningar för uppväxling av åtgärdsarbetet om och när projekten blir beviljade. Under 2015 har cirka 47 000 tkr av anslaget lämnats som bidrag för att medfinansiera projekt som i övrigt finansieras med EU-medel.

Länsstyrelserna har med nuvarande bidragsmodell möjlighet att nyttja anslaget ihop med andra bidrag, där så regelverken tillåter. Under 2015 så etablerades flera kontakter med aktörer som förberedde projektansökningar till Interreg-projekt. Att ge förhandsbesked om möjlig svensk medfinansiering ger aktörerna som vill genomföra projekten större trygghet och motivation för att ta på sig rollen som projektgenomförare. Vi påbörjade under 2015 ett mer strukturerat arbete med samfinansiering för Interreg-projekt samt projekt inom EHFF med miljöinriktning.

Projektkatalog för inspiration och tydlighet kring anslagets användande

Vi har under 2015 utvecklat en projektkatalog på vår hemsida. Projektkatalogen ska ge en ökad transparens kring projekt som finansieras av anslaget. Den ska även sprida kunskap och goda exempel om åtgärdsprojekt och ge inspiration för åtgärdsarbetet generellt. Avgränsning gentemot andra databaser har gjorts genom att katalogen inte är ett informationssystem gällande vattenkvalitet utan är ett sätt att göra projekt finansierade av anslaget sökbara. Under våren 2016 är projektkatalogen klar för extern lansering. Utveckling av projektkatalogen är en del av arbetet med att stimulera och utveckla utförarkapaciteten. Vi ser att ett bredare intresse och kapacitet i samhället för att genomföra åtgärdsinsatser i havs- och vattenmiljön är en viktig faktor att arbeta vidare med de närmaste åren. Detta utifrån att brist på projektägare och genomförare i många fall begränsar åtgärdsarbetet.

System för att följa upp anslagets effekter under utveckling

Uppföljning och utvärdering är viktigt för att säkerställa att anslaget används på ett effektivt sätt. Mer generella system för uppföljning och utvärdering av miljöns tillstånd finns redan etablerat, till exempel miljömålsuppföljningar. Under 2015 började vi utvecklingen av metoder för att kunna utvärdera och

följa upp enskilda projekt gällande främst miljöeffekter men även vidare samhällsnyttor och skillnader gällande projektupplägg. Vi valde att utvärdera Naturvårdsverkets satsning från 2010 som gått under namnet "De fem stora" samt tre LOVA-projekt. Projekten har gemensamt att de är lokala åtgärder för att minska övergödning. Rapporten kommer att publiceras i HaV:s rapportserie under 2016. Modeller för utvärdering kommer utvecklas vidare under 2016. Resultatet kommer att användas för att mer effektivt kunna styra anslaget till kostnadseffektiva åtgärder.